

ÜÇÜNCÜ SULTAN SELİM ZAMANINDA YAZILMIŞ
DIŞ RUZNÂMESİNDEN 1206/1791 VE 1207/1792
SENELERİNE ÂİT VEKAYİ

Ord. Prof. İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI

Malûm olduğu üzere pâdişahların biri şahsına ve diğeri devlet işlerine dair iki ruznâmeleri vardır. Şahıs yani iç ruznâmeleri kendisinin oğünkü hayatı hakkında olup doğrudan doğruya şahsîdir. Dış yani devlet işleri ruznâmesi şumullü olup vak'a-nüvis tarihlerinde görülmeyen bazı bilgileri de havi olduğundan alâka çekicidir.

Benim naklettiğim ruznâme bu ikinci nevidendir. Yazanın bir hayli hataları, düşük ve rabitasız kayıtları vardır. Anlattığını değiştirmediginden ben aynen naklediyorum.

Bu ruznâmenin Sultan Selim'in cülûsundan (1203 Recep/1789 Nisan) itibaren olan kısmı maalesef görülmedi. Bulunursa onu da neşretmek isterim. Bu suretle Sultan Selim'in cülûsundan itibaren beş senelik olaylar toplanmış olur.

1206 (1791) Çarşamba Gurre-i Muharrem 1 (31 Ağustos):

Bugün *Göksu*'ya biniş ve rikâb şüd ve kapu ricâline yahılarında kalmağa izin oldu. Anadolu Kazaskeri Salih-zâde Ahmed Esad Efendi azil ve yerine sâbık Reisületibba Hayrullah Efendi nasb şüd.

1206 (1791 M.) Perşembe Muharrem 2 (1 Eylül):

Bugün selâmlık-ı Tophane şüd ve âmeden-i kalyonhây-ı şikeste der Sariyar beliman-i mu'tade; lakin kalyonlar mürûrununda şevketlû nigâh etmedi. Tekirdağında âyan Çelebi Ağa sefere gidip mâderbehata oğ-lunu yerine âyan vekili etmiş idi. Ol tarafta iki haseki ile ittîfak edip Te-kirdağı kadısına bir maddede infial edip derûn-i memlekette kadının oğlu camide va'z eden kırk yaşına yakın adamı bir mahalde bastırıp

hetk-i ırz ettiklerinden mâada çakşırının ardını kesip ve uçkurunu boynundan bağlayıp ve hanesine varınca bir ferde çözdürmemeğe talâka kasem verip azad etmişler. Yolda bu halini görenler “molla efendi bu keyfiyet nedir? Gel şunu çözelim” dediklerinde talâkı, giryan olarak ifade, ne hal ise hanesine gelip bâdehu Âsitâneye bostancı-başıya keyfiyeti ifade eyledikte hassekileri ihzâra adam gönderildikte nihân olup kavgayı bastırmağa yeni bir kese masraf eyleyüp ve yedi senede hem müderris ve hem de İzmir mollası olan hekim-başıya beş kese göndermeleriyle bîçare şâkiyi azim tehdit eyleyüp nefyettireceğini ifade ile gün deriden terk-i Âsitâne eylemiş.

1201 H. 1791 M. Cuma 3 Muharrem:

Bugün selâmlık-ı Tophane şüd ve Sarıyâr’dan şikeste kalyonlar limana indi.

1206 Muharrem 13:

Pepeği Hasan Efendi âmed¹.

Muharrem 16:

Yazıcı Efendi kafes giydi. Berütbe-i başmuhasebe².

Muharrem 22:

Yazıcı, Haremeyn muhasebesi pâyesiyle kafes [destar] giyip yine yazıcılıkta ibka olundu.

Muharrem 27:

Bugün donanma duhûl kerd ve fıkara aşure Mahbûbiyede tertîb şüd. Donanmaya masârif sekiz bin kese külliye telef şüd.

1206 Safer 1:

Bugün donanma alayı ve Yalı köşkü ber-mu’tad. Sipah ulûfesi kırıldı.

¹ Pepeği Hasan Efendi, devlet ricalinden olup bu 1206 Muharreminde sadâret kethüdası idi. Seferden gelmişti.

² Kafesî, kafes biçimi kavuğa sarılan destar olup başmuhasebeci ve o pâyede olanlar giyerdi.

1206 Safer 2:

Bugün Kara Mahmud Paşa³ *Vidin'*den kavlı-i hodiyle vatanına (İşkodra'ya) avd (et) kerd.

1206 Safer 3:

Kırk bin adet sipah esâmisi kat⁴, ve bir kâtip mahnuk kılındıkta bin beş yüz bir akçe esamesi zuhur eyledi. Resmî risâlesinde... zam oluna ve (sipahilerin) gafilen etrafını Kara Osman-zâde ve Çapar-zâde ve daire-i sadrazamî ihata edip cebren kırk bin akçe alıp ve kırk kese hizmet dahi alıp ve üç kıst esamiyi bağışladı. Lâkin Arap helâli gibi bağışladılar ve badehu sipahi askerini sair mahallere dağıttılar, ama Moskovlunun bârid talebi ile⁴ mevcut sipahiye perişan ettiklerine nadim oldular.

1206 Safer 9 Cuma:

*Belgrad'*ı veren kabadayı Deli Ahmedi dâme düşürmek için iki tûğ verilip *Niş'*te mukim iken *Belgrad'*a müceddeden vali olan Bekir Paşa *Belgrad'*a beraber götürüp mukaddema kendü de katline emrolmakla başını kesip bugün gelmekle *Bâb-i hümayun'*a bırakıldı.

14 Safer:

Bugün Kapudan-zâde Mustafa Ağa fevt şüd. Nöbetçi başı olduk⁵. Hüda selâmet ihsan cyliye, âmin. Husûf şüd (Ay tutulması). Takvime nazar oluna.

15 Safer 1206:

Bugün Levend çiftliğine biniş ve tûfeng ziyafeti ve kemankeşlere dahi ustufa ihsan şüd. Ve sâbık Şeyhulislam Hamidî-zâde İncir köyünden ıtlak ve Eyub'da hanesine geldi.

16 Safer Cuma:

Bugün 83 tarihinde Zeynep Sultan bina eylediği Soğuk Çeşme karşısında vâki' camie selâmlık olup, fakir nöbetçi başı olmağla yed-i

⁴ Bu sipahi ocakları isyanı hakkında Cevdet Paşa (C. 5, s. 225 ve müteakip sahifelerde) Vasıf tarihinden naklen malûmat vermekte ve bu husus hakkında Enverî tarihinden de nakil yapmaktadır.

⁵ Ruznâme-yi tutan memur.

mülûkâneleriyle altun ihsan ve mübarek kadem-i şerifini bûs ile mes-rûr buyurdular.

18 Safer Pazar:

Bugün Tersaneye hat gidip kalyonlar âmade olmak ferman olundu. Kapudanların cümlesi birveçhile iktidarımız kalmadı, böyle dikkatli yoklattığı hakkında cümle sefineler Devlet tarafından âmade kılınp bî-kusur bize teslim ve biz dahi salyatnemiz ile kendimizi idare ederek emir-i hümâyûn üzre düşmandan yüz döndürmek ihtimalimiz yoktur, lâkin bu veçhile yoklanarak birveçhile idare edemeyiz. Zira kalyonın on sekiz gediklisine mîrîden onaltı kuruş verirler. Kapudan kulları her birine münasiple yüzer yahut ellişer kuruş zam ile adam tedarik eder. İşte kalyon kaçkını akçesinden bunları tek-mil eder. Baki emir Efendimizindir dedi.

Yine Safer 18:

Moskov kralı mürd, veliahdı Pavlo kral şüd ve hülâsa asker-i Moskov otuz bin. Ve (murahhas) Vâsıf'ı Potemkin istiskal kerd havadisi. *Turla*'dan esasa mezun iken lisanı Moskov'da *İsmail*'in *Kalas* hizasında olan suyun ismini *Turla* vazetmiş olmalarıyle Moskov *Turla* budur demiş. Kâfir halimize nazaran şımarıldı.

19 Safer:

Bugün meşverette Kara Osman-zâdeler ve Çapar-zâde “eğer Moskov ahitten nükûl ile kurşunlu mahzen ve Kudüs maddelerini talepte olursa cenk ederiz” dedikte mukaddema *Maçin*'de olan bozgun akabinde ehali-i ordu ve mezkûrler memhûr arz-ı mahzar göndermişler idi. Ol saat arz-ı mahzar mecliste kıraat ve bunların dahi “el-aman, bu sefere bir suret vermeğe muhtacız” dedikleri mahal kıraat olundukta serfûru edip ayarları zahir oldu. Meclis netice vermedi ve Çapar-zâde ile Kara Osman-zâdelere bu meşverette hil'at ve asker cem'ine ferman oldu.

19 Safer:

Bugün Kapuda (Bab-ı Alide) cümle ile müşavere beray-ı Acem ve taleb-i mühimmât ez-ahali-i Erzurum ve bugün Nemçe elçisi *Levent Çiftliğine* geldi. Ve elçiye sırkâtibi olan . . . mukaddema Moskov elçisi sırkâtibi idi.

20 Safer:

Ağa kapusunda müşavere. Moskov'a mukaddema irsâl olunan Vâsıf Efendi Ordu'dan *Bozca Ada*'ya nefy şüd. Vâsıf'ın nefyine sebep Yusuf Paşa (Sadr-ıâzam ve Serdar-ı Ekrem) hayli altın verip mahall-i mükâlemede şân-ı devlet üzere ihsan eyle deyu tenbih etmiş iken Vâsıf'ın avdetinde Serçu gelüp Yusuf Paşa'ya Vâsıf'ın hali malûm tehdest ademdir, bir miktar akçe verirsiniz mahall-i mükâleme hizmetine versen deyu söyledikte paşa münfail olup *Belgrat* tarafına nefy eylemiş.

Ağa kapusu müşaveresinde birisi kıyam edip cümle su-i tedbir ve ürküntü kullarında oluyor, bizi yoluyla kanuna riayet ederek ne mahalde kullandılar da hizmet etmedik, tayin verilmeyerek ulûfe verilmez iken bile yine uğur-ı hümâyûnda bir alay çırılçıplak aç yeniçeri kulları dur dedikleri yerde durdular. Hilâf-ı kanun bir vaz'a kankımız cesaret eyledi deyu cevap verdi.

Yirmi yedinin ⁶ mütevellîsi Paşa Kapısında kulun rehavetini sual kıraat olunan hatt-ı hümâyûn akabinde çünkü efendimiz sual buyurmuşlar, hâlâ seferber olan orduları ve bunda olan kışlaları ve bazen zuhur eden tecrimi eğer muayyen olan esame vaktiyle çıksa dahi idare müşkül. Hattâ bu defa mütareke olup bilâ tayin on yedi gün yine metrisde mukim oldular deyince Kaymakam Paşa efendimiz dahi bunu isteyüp Ağa kapısında olan meşveret-i sâni akabinde mezkûru Şeyhulislâma söze ağaz eden diğer ağa ile irsâl ve müftü dahi Rumeli Kazaskerine irsâl ve anda geceye kalıp bâdelişa Sekban-başı ağa dahi ol mahalle geldi.

22 Safer:

Bu gece İsa Efendi dâr-ı ahirete dâveten teşrif buyurdu ve yerine Çelebi Efendi nasb olundu. Kaymakam Baruthane'ye gitti ve *Yedi kule* canibini keşfeyleti ve seheri Efendimizin arkasına sü-lük yapıştırdılar.

23 Safer Cuma:

Selâmlık Sultan Bayezid'e şüd. Ve Şeyhulislâm mahdûmuna yed-i hümâyûn ile ihsan şüd ve bir çeyrek sonra sekbân-başı arza girdi.

⁶ Yeniçeri ortalarından yirmi yedinci bölüğün mütevellîsi demektir.

Bunun nasbı selefi gününde ihraklar sıklaştığından *altmışdört ağası* bunun sebebi baş yazıcıdır, deyüp lisane verdi, lâkin *otuzbir* (31'inci ortadan) olmakla yoldaşı çok olduğundan azledemeyüp ocaktan çıkarmak ve birkaç mah mürûrunda azl ve nefyetmek iradesiyle sekban başı nasbolundu. Kethüda, sekban-başı olmazdan evvel baş yazıcılıktan Sekban-başı esbak *Altmışdört Ömer Ağa* çıkarmış iken vesveseye tâbi kibar bir gün sonra yine yazıcı nasbolunmuş idi. Bugün Trabzon valisi Abdullah Paşa'nın başı geldi. Kethüdasiyle maan (Canikli Ali paşa köleliğinden yetişme Sarı Abdullah Paşa) Kalcı-oğlu'nun dahi başı geldi. Ama ol tarafta mîr-imîrandan sahib-i aşiret Kuğu oğlu bundan mahzuz oldu, zira meydan kendisine kaldı.

24 Safer:

Erzurum'dan üç top dökücü ustası tayin olundu. Cezzar Ahmed Paşa, "Gazi Hasan Paşa'nın malikânelerinden *Yafa* ve Beyrut'u ben talep ettikte vermeyüp bir alay zâlime vermeden garaz nedir?" diye yazması mühiş görünür.

27 Safer:

Bugün Potemkin *Yaş*'ta mürd olup lâşe-i mürdarını terbiye (tahnit) edüp Peterbuğ'a ve ruh-ı habisini Malik-i duzaha teslim eylediler. Ve ordu *Çengel* kariyesine sancak-ı şerif ile teşrif buyurdıkları haberi geldi.

1206 Rebiulevvel 1 Cumartesi:

Mısır'dan Salih Efendi atlar ile arz-ı mahzar ile geldi. Ve *Cezayir*'den İspanyol kalyonu ile cedid *dayı*'nın hediyesi geldi.

1206 Rebiulevvel 4:

Bu gece guruptan nısıf saat mürûrunda kible tarafından kamerden büyük bir şihab zuhur edüp tarafı garba nüzûl edüp saat bire değin geçtiği mahal alâimüssema gibi karar eyledi.

Naşid Mîr vefat eyledi. Merkumun velâdetleri 1162 olup pederleri 1174 hilalinde dar-i naime davet olunup bu merkum Enderunda kiler-i hassaya çırağ ve 1181 tarihinde mabeyinci olup ve 1186 evanın-da hane-i hassaya nakil ve 1197'de silâhşorluk maa kapucubaşılık ile taşra çırağ, bir defa hizmet diyerek Haleb'e revan ve Halil Paşa

(Halil Hamid Paşa) sadaretinde dahi Yenişehir-i fenar bakayası tahsili için Âsitâneden istiskal ve 1206 Rebiülevvelin dördüncü Salı günü hatf-i enfden vefat eyledi. Rahmetullahi aleyh.

5 Rebiulevvel:

Bugün Şehzade Sultan Mustafa sünnet olması tasmin olundu. Müjdecî geldi ⁷.

7 Rebiulevvel Cuma:

İzzet Paşa kayını sâbık tersane emini Çelebi İsmail Ağa'nın hesabı rü'yet ve kapucu-başlığı ref ile nefy olundu.

8 Rebiulevvel:

Ordudan Silâhdardan Mucurlu-zâde Ali Bey ve sipah kâtibi Kadri Efendi ve Kethüda-zâde Said Efendi ve Kızanıklı-zâde Mustafa Efendi, Ağakalfası Efendinin ser-ismaktûları geldi. Lâkin kapuya konmadı. Merhum Kadir Efendi *Muhadiye*'de nezl emanetinde hıyanet etmiş iken Nazif (defterdar) şefaatiyle katilden halâs olmuş idi. Yusuf Paşa sadaretten (birinci defaki sadaretten) azloldukta vazifesi olmayacak veçhile gezdiği mahallerde "Yusuf Paşa hâlâ sünnetsizdir. Âsitânedeki ehlienden işittim" deyu Yusuf Paşa'nın düşmanlarına nabızgırlık ederim diyerek belâya uğradı. Merhum gayet âlûde-mizac mürtekip bir adam imiş derler.

9 Rebiulevvel:

Bugün yeni Cezayir dayısının hediyesi geldi. Altmış bir nefer, omuzlarında ehram ve kaplan postu ve sair hediye. Bunlardan yirmi birinin elinde sepet içinde Cezayirkâri sırma palaska ve gayret kuşağı ve beş buğa ve iki kaplan ve dört arslan ve on tüfenk ve Cezayir bisatlı mücevher ala takımlı Edhemî Mısırî hediyesini arzedip ve bir safî inci tesbih ve mahfaza derununda elmas saat ve altın vezne arz olundu. Ve başlarına kürk vesair nefere kaftan ilbas olundu. Merhum Cezayir Valisi Mehmed Paşa yirmi sene iki ay on gün hükûmet edüb, işbu Hasan Paşa, yerine cümle ittifakiyle nasbolundu.

⁷ Hacıların hacdan selâmetle avdeti haberini getiren memur.

At takımı	At	
kese	kese	
97	11	
Piştov	Tesbîh-i durr-iyekta lâ nazîr	vesair hedaya
kese		kese, 700.
20		

11 Rebiulevvel:

Sâbık Şeyhulislâm Muftî-zâde fevt şüd.

12 Rebiulevvel:

Bu gece Mahbubiyede mevlid. Bugün mevlid-i şerif kıraat şüd. Ve avdette selât-ı zuhrı (öğle namazını) Hırka-i saadette eda ve sulh murad üzere nizam bulmak niyetine Dürbinî-zâde Şifa-ı şerife huzur-ı hümayunda bedi eyledi. Çalık kavağa Şeranpo ve hendek kat'ı.

11 Rebiulevvel sene 1206:

Bugün Kapucular kethüdası Çayır-zâde azlolunup Mirahur-ı sâni bulunan Çinizlikli Ali Bey⁸ kapıcılar kethüdası nasp olunup ve Zühdi İsmail Bey küçük mirahur oldu ve maktul Hasan Paşa'nın hemşire-zadesi firaren Deliorman'a düşüp dâgileri cem ile fesada revaç verdi ve Ulah ve Boğdan minküllilvücuğ serbest olup beher sene yalnız mîriye birer miktar şeyi vermekle Beğler düvel-i sairenin inzimam-ı reyî olmadıkça azlolunmamağa.

20 Rebiulevvel:

Okmeydanı'na biniş oldu ve Topkapı'dan göç esbabı kalktı.

21 Cuma:

Bugün neharî saat 3 Topkapı'dan nakl-i hümayun şüd (yani pâdişah Topkapı denilen Sarayburnu sayfiyelerinden içeriye Saray-ı Cedîde naklediyor).

⁸ Bu Çinizlikli yani İznikli Ali Bey, Osmanlıların ilk vezir ve sadrazamlarından Çandarlı Halil Hayreddin Paşa ahfasından olup İznik eşraf ve âyanından iken sadr-ı zam Halil Hamid Paşa, devlete adam yetiştirmek için taşra âyanından bazı müsteitleri İstanbul'a getirterek devlet hizmetine tayin etmişti. İşte bu İznikli Ali Bey de onlardan olup İstanbul'a celp olunup başbaki kulu, mirahur-ı sâni (İkinci Mirahor) kapıcılar kethüdası ve vezaretle sadaret kaymakamı olmuş ve sadr-ı zamının seferden gelmesi üzerine Anadolu valiliğine tayin edilmiştir.

28 Cuma:

Nemçe elçisi devletinden tehî dest (eli boş, hediyesiz) gelmekle devleti alıyye dahi resim üzere mülûkâne tertip ile irsal ve *Edirne*'yi mürûr etmiş iken nihanî avdet ettirtip bugün Topkapı'ya geldi, yarım teslim alınıp Hazineye vaz'olunacaktır.

1206 Rebiulâhır 5:

Hazine odası donanması tamam olup kalfası Kôr Yani'ye 5 kese, kaput 1, ustofa donluk 5, nakkaş başı hafıza 4 kese, biniş samur kürk adet 1 ve kaput 1, ikinci nakkaşa 2 kese, kaput 1 vesair esnaf başılara beherine iki kese ve birer biniş, yazıcıya kese 1, biniş 1, kerhaneciye kese 2, biniş 1 ve bu cümle verilen bahşış 21000 ve cümle mabeyinciler ustofa askı asup defterine ağaları alesseviye askı astılar. Ve yekûnu masarif kapu kapamaça 587 kese maa israfat ve tahtı yâpan Komyotosa kese 2 biniş 1.

6 Cuma:

Bugün hamile Saniye için dua okundu.

17 Salı:

Yuvan ve Kostantin (Eflak ve Bogdan vayvodaları) Asitâne ve ruhsüden-i ilçi-i İsvaç.

20 Cuma (Sultan Selim'e camide suikast) :

Selâmlık Ayasofya'ya olup şevketlû efendimiz sünneti eda edüp mahall-i kuudlarına oturduğu gibi köse kır sakallı Arabî, kafesin efendimizin namaz kıldığı mahalde kafesin kozesine birbiri ardınca göz ermeyecek rütbede müteakiben üç tane misk güllesini kozenin pervazına vurup cümlesi bir mahalle gelmekle kafes kırılıp bir tanesi içeri girüp silâhdar vesair arz ağalarının başlarından aşırıldı, hane-i hassa ağalarının önüne düşürdü. Ama efendimiz namazdan fariğ olduğu gibi yerine kuud eder iken âdet üzere Peşkir ağası Seyid Abdullah Ağa hünkâr seccadesini devşirmeğe vardığı gibi Arap kafese güllenin birini vurduğu gibi âniden birini dahi vurdukte şevketlû efendimiz yerinden hareket ile beru tarafa doğru gelirken Peşkir ağası “efendim, bir şey yok sebat-ı kadem eyle” deyup kendisi arkasını kafese verip hünkârı önüne aldı. “Kerem eyle sebat eyle” dedikte “sebatın mahalli midir?

herif kurşun atıyor. Aman adam aşağı inelim” deyüp lâkin dışardan halk hareket-i hümayunu görür deyu Peşkir ağası bağlگیر olup bu esnada arz ağaları namazı bozup silâhdar ağa vesair hele hünkârı kuud ettirdi. Ârabîyi dahi kul yazıcıları ağzını kapayup dışarı aldılar. Ve baş çuhadar cellâdı ismarlayup ol saat sebil önünde katlolundu; lâkin âleme dehşet geldi. Meydan-ı siyasette, “Murad Beyde (Mısır Çerkez beylerinden) alacağım var, alıvermediler” demiş deyu birisi nakleyledi, lâkin sebebi malûm olmadı. Akıl kârı değil, deliye dahi benzemez. Zira üç tane misket gülesini birbiri ardınca bir mahalle isabet ettirmek haylı müşkil şeydir. Peşkir ağasına, kenduyı (Pâdişahı) siper eylediği için bir cep altın ihsan olundu. Tashih olunduğuna göre esmer ebu'l-envar olup bu Arap gurabadan camilerde saflar meyanında kâğıt bırakup cer eder bedevîlerden olup bir sene miktarı timarhanede kalup bu esnada çıkıp bu gece *Ayasofya*'da yatmak istedikte kapıcılar komayup taşra eylemişler, tekrar cezbe getürüp bu işi işledi.

23 Rebiulâhır:

Bugün saat üç buçukta (alaturka) silâhdar ağa orduya gitti. Ulufe hattı ve teşrifatıyla kapdan paşa *Mihalıç*'a kereste bakmağa gitmişti. Yirmi gün kadar ol tarafta eğlenüp bugün çamlıcasıyla geldi. *Van*'da Asitâne gibi liman olmağla tersane ve timurhane ve hendese mektebi ve cami ve bir cesim bina emrolundu.

24 Rebiulâhır:

—Suikast dolayısıyla İstanbul'da temizlik—

Ekid, şedid kapuya hatt-ı hümayun gidüb serseri Âsitânede gezen bekâr ve Arap ve saireleri kol kol hâcegân ve mübaşirler tayin olunup serseri gezenleri ahz ve gümrüğe irsal ve anda akçesi olmayanı gemiler ile nef'eylediler.

Altı mahdan ziyade *Ayıntab*'a (Gazi Anteb) kapanan Battal Ağa zâde Nuri Paşa'nın idamına memur olan Köse Mustafa Paşa toprak sürerek kal'aya duhûl, merkurum Nuri Paşa ile seksen miktarı sergerdelerinin ser-i maktûunu Âsitâneye irsal ve malını yağma etmeyüb tahrire mübaşeret eylediğini tahrir eder⁹. Bundan sonra Timur üzerine gitmek ferman olundu.

⁹ Bu Nuri Paşa'nın serkeşliği ve macerası hakkında Cevdet tarihinde (C. 5, s. 253) tafsilât vardır.

25 Rebiulâhır 1206:

Bugün ağa yazıcısı azl ve def'a-i sâlisede Gürcü Mehmed Efendi nasbolundu.

27 Rebiulâhır:

Anadolu'ya asker sürmeğe sekiz silâhşor tayin olundu.

28 Rebiulâhır:

Bu gece Akdeniz donanması tersaneyeye dahil oldu. Saat 12.

1206 Cemaziyelevvel 3:

Bugün Silâhdar ağa Edirne'ye vasıl ve irade üzere birkaç gün meks ile velâdet-i hümayuna intizarda iken Âsitânede ve orduda Silâhdar ağaya mühür tasmim olunmuş, lâkin sadr-ı âzaman başında üç bin kadar Arnavut olup belki serkeşidelik vadisine gider vesvesesi hasebiyle mühür alınuncaya değin Silâhdar ağa Edirne'de meks edecek imiş. Eracifi zuhur ve sadr-i âzama dahi vasıl olmakla rikâba yazup "hakikaten mühür-i hümayun ağa oğlumza ihsan olundu ise bir konak (önden) istikbal kendu yedimle teslim edeyim. Eğer tasmim olmayıp velâdete mütarakkiben meks ise ne mani, teşrifatı getürüp bâdehu velâdet zuhur eder ise bir kulları dahi gelsin. Zira bugüne eracif zuhur etmekle her kime bir emir sipariş olursa postun sahibinin teşrifine talik sureti fehm olunup bizde nüfuz kalmadı, umur-i mühimme iptal olundu", deyu tahrir eder.

5 Cemaziyelevvel Cuma:

İki defa devlet kethüdası olan Lâlî (Lâlelî) Mustafa Efendi fevt şüd.

8 Cemaziyelevvel:

Bugün Has odabaşı Mahmud Ağa fevt şüd ve yerine Galata (sarayı) Ağası Musa Ağa nasb şüd. Galata'ya küçük oda kethüdası Zeytinli Ömer Ağa nasbolundu.

9 Cemaziyelevvel 1206:

Bagdad Valisinden Timur'un firarıyla karındaşının ser-i maktû (kesilmiş başı) geldi.

10 Cemaziyelevvel: – Suikast dolayısıyla serseri takibâtı –

Hanlar ve medrese ve hamam ve mahallât, çend rûz mukaddem tahrîr olunmuştu. Elyevm ceste ceste nefy olunmağa bedi olundu. Lâkin Cezayirliyim diyeni kapudâne himayesiyle nefy etmemek iktiza eylediğinden asıl nefyi murad olanlar Cezayirli oldu, lâkin Sultan Mehmed medresesinde olan suhteler, memur olanlardan hâcegân efendiye ve şeyhülislâm büyük kavuklarına derc edüb anlar dahi üzerlerine varamadı ve Galata semtinde cümle mahallenin şikâyetiyle ahz olunan ipsizleri kapudâne olan Seydî Ali Paşa bunlar Cezayirlidir deyu aldı.

11 Cemaziyelevvel:

İki tane Müslüman Tatar kıyafetinde Moskovlunun çorbacıdan payeli adamı gelip, birisi Âsitânedâ kalıp ve birisi, bir gün Reis efendi ile müşavere ve kâğıtlarının cevabını alup ertesi günü çıktı.

12 Cemaziyelevvel Cuma:

Moskovlunun yağ ve bal ve mum ve havyar yüklü üç kalyonu *Varna*'ya gelüp “altmış bir güne değin sulh kat’olacaktır; bize izin verin İstanbul’a yükümüzü gönderelim” deyu izin talebinde olduklarını *Varna* Muhafızı Ferhad Paşa tahrîr eder.

14 Cemaziyelevvel:

Mısır’da Murad Bey Sâadât-ı Bekriyyeyi ihzar benim malımı ver didikte Hasan Paşa (Cezayirli) aldı dedikte, senedi ver dedikte, senedim yokdur deyu cevap verdikte ol saat katledüp bâdehu arusî yani müftisini çağırıp bizden şikâyet için arz-ı mahzar ile vardın deyu anı dahi katleyledi havadisi zuhur eyledi.

16 Cemaziyelevvel 1206:

Mahmud Paşa avlusu'na ordu kadısı çadırı kurulup esnaftan ordu akçesi devşirilmeğe bed’ olundu.

17 Cemaziyelevvel:

Venedik hükmünde olan Zanta adası gark olmuş. Sene 1792 Mah-ı Yenuar (ocak ayı).

18 Cemaziyelevvel:

Bugün Silâhdar ağa orduya dahil oldu. Battal Paşa-zâde Mîr-imîrân Hayreddin Paşa'nın ser-i maktûu bab-i hümâyûna vaz' şüd. Dergâh-ı âli kapucu-başlarından elhac Osman Ağa katleylemiş ve biraderi Asitânede olmakla hapis olundu. Ve nefy-i beled olan gureba ve mesakin ve serseri gezen müslim ve zimmî ve mezalim yerinden tahammül-güzar olanlar tekrar, Rumelili ise *Tekirdağı*'na, Anadolu ile *İzmit*'e kayık kayık irsal ve beş aydan beru mütemadi lodos şedîd olmakla biçareleri gark ederek çökmek üzere bir yelkende ahrete vasıl olup selâmetle İzmit'e varan İzmit Paşasına adediyle teslim ve kadıdan ilâmı gelür idi. Bugün bir kayığa 186 adet adam konup *Fenerbahçesi*'ne vardıkta lodos şiddet ile karşılayup ve batırup beş adam gücüyle halâs olmuştur. Ve Ermeni ve Urum serserileri dahi Patrik marifetiyle nefyolunmağa bed' olundu.

19 Cemaziyelevvel Cuma:

Ayasofya'ya selâmlık ve Hayreddin Paşa'nın ser-i maktûu görüldü.

20 Cemaziyelevvel:

Bu gece gayet şedid lodos olup fırtına Balıkhaneyi harap ve sahil-i bahrde kum ve sair mahallerde hayli haneyi harap eyledi.

23 Cemaziyelevvel 1206:

Bugün vakt-i zuhurda Ordudan paşanın tatar ağası gelüp müsalehanın kat'ı kâğıtlarını getirüp telhis ile Topkapı'ya efendimize geldi. Ve ertesi Çarşamba günü tatar-ı merkume *Paşakapısı*'nda samur kürk giydirildi, 2500 kuruş nakit ve bir sehim gümrükten malikâne ve Şam mukarreri ihsan olundu, lâkin musaleha ne gûnedir vâkif olunamadı. *Kaynarca musalehası* ve *Aynalı Kavak* tenkihnamesi ve ticaret senedi bitemamihâ kabul ve *Turla* (Dinyester)'dan kat-ı hudûd kabul olunup sonradan zam olunan beş maddenin üçü kabul ve ikisi ilga olundu. Dört maddeden evvelki *Özi* maddesi, ikinci *Anapa*, üçüncü *Lezki*'nin serbestisi, biri *Kabarta* ve biri Kudüs'i örtmemek idi.

14 Cemaziyelevvel:

Bugün bâ'de'l-asr mükâlemede olan Reis efendinin kaftancısı Abdi, tasdiknameyi getirdi. Orduya geldikten Yusuf Paşa dört

bin kuruş ve bir kürk giyermiş. Âsitâneye geldikte mukabele-i hizmet iki bin kuruş sehim verildi.

Donanma yapusu tamam olmakla Gülhâne ve Aynalıkavak'ta müceddeden bina ve sarayda efendiler mahalli ve sirkâtibi hücresi binasına şürû olundu.

25 Cemaziyelevvel:

Bugün Kapuda meşveret-i uzmâ oldu. Galiba musaleha için idi.

26 Cemaziyelevvel Cuma:

Yenicamie selâmlık ve Çuhadar ağaya ziyade iltifat-ı mülûkâne zuhur eyledi.

Moskov esirleri itlak şüdü.

27 Cemaziyelevvel:

Bu gece mahalle imamlarına ferman olup Âsitânedeki bulunan Zuama sancağ-ı şerifi karşılamak için gitmeleri ferman olundu ve sened (musaleha senedi) bugün mühürlendi havadisi oldu.

29 Cemaziyelevvel:

Bugün Silâhdar ağanın adamıyla mektubu gelüp Ordudan hurucını ve ne güne harekete memur olunacağını istizmaç edüp hemen avdete mezun olduğu; *Ağa Bahçesi*'ne biniş, Arap acemilerine cirid ve bâdehu pehlivanlar şüdü.

30 Cemaziyel evvel Mikdad Paşa'nın katli

Bugün Mikdad Paşa'nın ser-i maktû'u geldi. Merhum paşa, Canikli Ali Paşa'nın oğlu olup pederinin sayesinde üç tuğ alup bâdehu sefer zuhurunda Şahbaz Giray ile başta bulunup Şahbaz Giray hanlık takımını tertip için reââyâda mevcut sim'i ahz, maktul dahi koca başları cem edip Yaş'ın kızlarını Anadolu'da işidiriz pek âlâlarından on kadar irsal edin deyu ibram ve der zincir eyleyüp o esnada Nemçelu bastıkta, tuman paça firar eyleyüp Yusuf Paşa'ya geldikte, bir miktar azar ve kaldırım buyurdıkta, maktul öldürün anlayup oba sütununa (Çadır direğine) sarılmış iç ağaları sille şamar ile sütundan ayırıp dışarı çıkarmışlar, bâdehu merfû'u'l-vezare sınıfı iken cülûs-

ta Şah sultan tarafından rica ile tuğları ibka ve *Selânik* ihsan olunup Selânik'e varınca mukaddemlerden ziyade zulm etmekle tekrar merfû'u'l-vezare *Dimetoka*'da idi. Bugün haseki ile (ser-i maktû'u) gelüp vakti zuhurda Bâb-i hümayuna bırakıldı.

6 Cemaziyelâhır: Çarşamba

Şeyh Haydar Abdüsselâm şeyhi nefy ve Şeyh Resmî nefy ve gayrı 4 nefer nefî şüd. Ve Âsitâne tahriri üç mâhda bir defa nizama raptolundu.

7 Cemaziyelâhır

Bugün Ebülfikara Pepeği Hasan Efendi (kethüday-i sadr-ı âli) vefat eyledi. Müşarünileyh merhum devlet-i aliyyede üç defa defterdar, üç defa kethüda-i sadr-ı âli olup bu defa dahi mübayaaya memur iken bir mâh mukaddem hasta gelüb dâr-ı ahrete intikal eyledi. Terdamen, cerbezeli, hakgû bir vücud-ı mükerrerem idi. Kendisi derviş bir zat olmakla malikini fikiraya bezletmişti. İrad namına birkaç akçeye malik değildi.

9 Cemaziyelâhır, Kaymakama Mora tevcih şüd

Bugün bâde'l-asır saat 10 silahdar Ordudan geldi. Ordunun perişanisinden maada bizim reâyâlarımızdan hâlâ ehli ve evlâdı *Bar*'da mukim Boriç isminde bir kâfir Moskovlunun hizmetinde olup *Yaş*'tan orduya geldikte (sadr-ı âzam) tazmin maddesini devlet kabul etmez, eğer şu maddeye şöylece nizam verirsen elli bin kuruş yedimden veririm deyu vait buyurmakla mezkûr Moriç Yaş'ta baş murahhas olan Pezmurodko ve sâni Ribas—ki *Tuna* Cenerali idi—ve sâlis Serçu anda iken mezbur Moriç sadr-ı azamdan ihsan olunan akçe bedeli iş görmeğe gidip ve sadr-ı âzam ile kavlı, eğer yirmi güne değin gelur isem ne âlâ, eğer gelmez isem ceng muhakkak olur deyu herkes perişan iken ertesi günü kâfir gelüp tatmin olmakla musalehaya karar verildiğini tebşir ve kâfir vüzera ve ricali dolaşıp alâ haddihi herkes ikram edüp avdet eylemiş hatta başta musaleha kat olundukta Moskov baş murahhası Pezmurodko, kiralımız lisanen pâdişah-ı âl-i Osmana selâm eder, devlet-i âl-i Osman altı yüz yıllık devlettir lâkin bir ferd devletine merhamet edüp asker ve umur-ı harbe nizam verüp mukabele bilmisil etmekle kendü hanedanlarını harab ediyorlar, böyle

gider ise bunlara yazık olur. Gece ve gündüz sefer edüb umur-ı harbe ikdam eyleseler güzel olur deyu buyurdular demiş. Hâlâ Moskova'da Kırımlı Yusuf General ve rikâb-i hümayun hasekilerinden Ali General ve Yakub General ve nice nice sergerdeleri bizim adamlarımızdan olduğu zahirdir.

20 Cemaziyelâhır:

Bugün sırkâtib höcre si tamam şüd.

22 Cemaziyelâhır:

Bugün bâ'd ez-zuhr valide dairesinde ocak tutuşup yine def' şüd.

23 Cemaziyelâhır:

Bugün *Şumnu*'dan sancağ-ı şerif hareket ve *Edirne*'ye geleceği birkaç gün mukaddem haberi geldi.

25 Cemaziyelâhır:

Telhisî Ali ağa *Mora*'da afyon yeyüp helâk olduğu haberi geldi.

26 Cemaziyelâhır:

Bugün saat yedide *Çinili Hamam*'da Aşır Efendinin konağında ihrak zuhur, etrafını yakarak saat on birde def' şüd.

27 Cemaziyelâhır:

Bugün Nemçe'den gelen orta elçi Kapuya (Bab-ı Âliye) geldi.

30 Cemaziyelâhır:

Veli Efendi-zâde (Mehmed Emin efendi) Rumeli kadısı (kazaskeri) oldu. Rikâb şüd.

1 Recep Perşembe:

Bu gece camide Efendimiz şeyh dinledi.

Meşhur Hatdad Yesârî Efendiye iltifat

Bugün Yesârî Efendi'ye on iki bin beş yüz kuruş *Topkapı*'da (Saray burnundaki köşkler) şevketlû efendimiz kendi huzuruna getirüp haylı nüvazişten sonra *Aynalı Kavak*'da müceddeden bina

olunan kasrıma eğer sen tahrir eder isen şu kaside yazılacaktır¹⁰. Vakt tenk deyu yazmazisen sairin yazısını istemem. Lâkin hatırım için ne kadar da zahmet ise katlanım deyi iltifat ve harcırah olarak meblağ-ı merkumu teslim buyurdular. Zehi kerem ve inayet-i mülûkâne hakkâ ihsan-ı şahane-i bende perverî.

2 Recep Cuma :

Bugün ne kadar üstad ebe var ise gelüp hâmile olmadığını ikrar eyledi. Bu hâmile hususu şu veçhile zuhur eyledi ki merhum efendimizin (Üçüncü Sultan Mustafa'nın) gününde dadılığa cariyeye aranıp Baş Çuhadar Gürcü Hüseyin Ağa marifetiyle bir cariyeye alınmış idi. Sonra hür olup Tatar cinsinden olduğu zahir oldukça def' olunmuş idi. Bâde zamanin ebelik namiyle intisap ve hâmile suretinde bir şey zuhur eyledikte işte, akçe tahsiline tam vesiledir deyu elhamdulillâh hâmile zuhur eyledi deyu Valide sultan hazretlerine müjde edüp haylı eşya kaptı. Sıbyan makulesi vükelay-ı enderun ve harem dahi tamamına dinleyüp mücerrep ebelere götürmeyüp hemen donanma tertibine bed'edüp has oda ve hazine ve kilâr ve seferli ak ağalar misli mesbuk olmadık veçhile tezyin edüp yalnız hazineye . . . . . kuruş masraf olup ve nisa kanunu üzerine harem-i hümayunda mevcut ne kadar cariyeye var ise külhancıya varınca tepebaşı verilip ve harem donanması ve bu hususa masarif 9809 keseye baliğ olup netice mücerreb-i umur olmayan ve hakk-ı kelâmı güş etmeyen hodpesendlerin kârları bu güne netice verdi. Hüda beterinden hıfzeyleye, âmin. Bu maddeler yani velâdet olmadığı ve hâmile dahi olmadığını üç dört mâh mukaddem şehir ahalişi taraf taraf söylerler idi.

4 Recep :

Bugün *Liva-i saadet* (sancak-ı şerif) neharî saat dokuzda *Edirne*'ye duhul eyledi. Bir kıst mevâcip dahi irsal olunmakla verilip ve Rumeli'nden sefer zuhur edeli mübayaa olunan iştiranın taraf taraf muhasebeleri görülmek için *Kavanoz-zâde* ve sair mahallerin âyânları *Edirne*'de hesaplarını görmeğe cem' olduklarını sadr-ı âzam tahrir eder.

Mütেকaid Silâhdar Hancerli-zâde İsmail Bey fevt şüd.

¹⁰ Kaside, Şeyh Galip merhumundur.

7 Recep:

Bugün Edirne'den fidan geldi. 50 adet.

8 Recep:

Bugün dört ay hezar mihen ve meşakkat ve hezar külfet ile tezyin olunan harem-i hümayun donanması cümleten kaldırıldı (doğum hazırlığının boşa çıkması sebebiyle).

9 Recep:

Bugün Sultan Mahmud (Birinci) merhumun vefat eylediği¹¹ *Daye Hatun* camiine selâmlık oldu. Merhum Sultan Mahmud'dan sonra bir pâdişah teşrif etmemiş idi. Bu *Daye Hatun camii* gayet harap olmakla maktul ağa (Darüssaade ağası Hafız Beşir Ağa) tamir etmiş idi. Bâdehu muhterik olup 1188 tarihinde Sultan Hamid merhum bina etmiştir ve Sekban-başı elini bûs (alt tarafı yazılmamış).

10 Recep:

Hazine odasının donanması bozulmağa bed' olundu.

12 Recep:

Bugün sürre çıkarıldı. Mâl eşeği mudmin-i hamr Sultan Bayezid kâtibi Sürre emini nasbolundu.

13 Recep:

Divan olup Nemçe'nin elçisi atebe-i ulyaya yüz sürüp name-sin verdi. Kanuna muhalif bir hilâl dahi götürmedi. Ba'de'd-divan Silâhdar ağa yerine teşrif ve ba'det-taâm Enderun gilmanlarına tomak melaibesi emredüp (ibraz-i) hüner edenlere altın ihsan ve bâdehu yevm-i culûsları olmağla bin kuruşluk çil para cümle iç oğlanına Silâhdar ağa yediyle serpildi.

16 Recep:**Küçük Hüseyin (Ağa) Paşa Hakkında**

İşbu on altıncı gün neharî ezanî saat ile tam ikide sünnet odasında huzur-ı hümayunda Serçuhadar-ı şehriyârî Çerkes Hüseyin Ağa kul-

¹¹ Tarihce malûm olduğu üzere Birinci Sultan Mahmud hasta olarak gitmiş olduğu Cuma namazından avdetinde Saray kapısından girerken vefat etmişti (1168 Safer/1754 Kasım). Bu sebeble sonra gelen üç pâdişah o camie gitmemişler ise de Sultan Selim bu zihniyete itibar etmemiştir.

larına Derya Kapdanlığı ile vezaret ihsan olunup bol yenli çuhaya duhte sırt samur ve üzerine üstüslü kürk ilbas ve kudum-i hümayuna yüz sürdükten sonra *Mustafa Paşa kasrı*'na inip kapudan (Bab-i Aliden) takım gelince (ye kadar) anda mukim olup takım geldikten üç saat beş dakikada rikâba kadem bastı ve yerine hâlâ Baş Şehzade Sultan Mustafa Efendi hazretlerinin baş çuhadarı Seferliden gelen sandalcı Eyüp Ağa nas'bolundu ve Kaptan Paşay-ı cedid ile Enderun-ı hümayundan hazine odalı Hüsrev Ağa¹² ve Arap Bilâl Ağa ve Gem almaz Mustafa Ağa beraber çıktı. Lâkin sekiz gün mukaddem birisi rüyasında üryan görüp ve biri dahi yara ve bere cerahat ve düşer gibi idi. Eyüp Ağa görmüş. Yerine Baş çuhadar oldu. Ve biri dahi odasını kapatmış, Hüsam Ağa gelip bulmağa delâlet edüp o dahi odasını bulmayup ikisi dahi hayran hayran gezer imiş ve odayı bulmamış, inşallah bu dahi çıkar. Ve bugün odasını hedm ettiler, zerenduz tavan-ı mülûki harap kıldılar. Ve bu Kapdan Paşaculûsta Hane-i (hassadan) gelüp def'aten hizmet-i mabeyn ile müşerref ve günden güne وقع و vaka' ve itibarı müzdad olup bâdehu Aynalı Kavak' ta Muharrem'in 18'inde bâ'del-asr hâlâ Silâhdar Esseyyid Abdullah Ağa yerine Baş Çuhadar olup dâd u sited kendisine münhasır olup ve hariç bir maddeye ferd-i âferide kadir olmayup nâçar

رای انکه توفرمود

حکم انکه توکردی

diyerek cüz'î ve küllî beca ve nâbeca reyine menut olup biçare felekten bihaber sadedil olmakla kendisini ortaya atup “menem diğer nist” “vadilerinde puyân olarak ve ettiği hayır ve şerri idrakten cahil olup etval-i müstahsene-i düvel-i islâmiye hilaf-ı hareket hattâ cemî-i umura kavî-i hodile nizam vermek ve niçin olmazmış aslında edenler bizim gibi adam değilmi dir?” diyerek yanlış yola gidüp sadr-ı azamların tahlisini (telhisini) alenen açmak ve reyimin hilâfına ise pâdişahdan ketm ile ihrak edip serair-i devlet-i aliyeyi can gibi nihan etmek vadi-sinde bir ferd ile zâhiren umur-u devlete dair sohbet etmez, ancak odasında yastık üzerinde yığılıp kalan tahlisleri (telhisleri) odasına varanlar kıraat ederek her madde vukuundan mukaddem ifşa olur idi. Hatta hatt-ı hümayun tesvidleri dahi bu veçhile olmakla Ruscuklu Hasan Paşa'nın katline (dair) yazdırdığı hatt-ı hümayunu dahi bazı mukarribleri kıraat etmekle bir mâh mukaddem ifşa oldu. Ve

¹² Küçük Hüsrev Paşa mühürdar ve kethüdalıktan yetişme olup sonra meşhur serasker ve hattâ sadr-ıâzam olan Hüsrev Mehmed Paşa.

kendisi vücudunun eri olmayup cefaya mütehammil ve meşakkate meftun ve daima at ve ok ve mızrak ve kılıç çalmak gibi hünerlerde küllî behresi olup leyl ü nehar bu suretle evkatı gûzar ve leyllerde dahi huzuz-ı nefsanîyesine münhemik olup böyle iken birle taab (تعب) nedir bilmez, kelâm-ı hakkı kabul etmez gözü gördüğü yere basar hod pesend olmakla akibet mekr-i düşman ve dost nümûd ile bu belâya duçar oldu. Hattâ Silâhdar-i şehriyarî, Sultan Hamid merhumun devrinde bir defa Sultan Selim'e tezkire tahrir eder deyu hazine vekili Osman Ağa'nın desisesiyle Silâhdar Yahya Efendi dahi firîb olup ittifakla Sultan Hamid'e nakil ve Enderundan ihraç belki idamına bezl-i makdûr etmişler iken hâlâ Silâhdar Abdullah Ağa o zaman merkumun nazarında baş çuhadar olmakla def'ine himmet edüp sahil-i necata vasıl etmişti ve bir defa Yusuf Paşa'nın sadaret-i ülâsında dahi nefy-i enderun olunacak iken yine merkumun lutfuna mazhar olmuştu. Bundan başka cemi malezimesi netice, giyeceği sevbini dahi verir idi. Ba'dehu cülûs-ı hümayun oldukta ol saat bi'at akabinde sünnet ödesinde hilaf-ı âde ruz merre elbise ile yer öpüp def'aten hane-i hassaya alup mabeyn hizmetiyle istihdam tebdilcilik unvaniyle iştiâr ve kahveci başı şeytan Zahir . . . mel'un maderzâd fiten desise anbarı mürtekb-i ef'âl-i cemî'-i zemime Husam-i bedfercam kârına revâc ve dâd u sitede tamâm alet-i şer olur ise ancak budur. Ve bunca senedir hamayimle Silâhtar ağanın himayesine ben aldım deyu bin türlü mekr ile hilâf-ı âde-i Enderun başkaca baş lala yerinde yatup kalkması irae ve bu etvarı pesend etmeyenlere bu sizin bildiğiniz mabeyincilerden değildir deyu îmâ ve kendisinin cemî-i memalikte ve her mukataada parmağı olmakla pes perdeden ahz-ı rüşvet ile hempatını evvelkinden on kat ziyade doldurup âlemi haraca kesip zahirde bir şeye karışmaz gibi hareket ve derdini ifade edene ne yapayım işte görüyorsun beni daima tekdir eyley söz dinlemez deyu cemî-i âlemin lisanına düşürdü . . .

Gelelim merkum silâhdar ağanın bu mertebe ihsanına keremine müstağrak iken birle âkibet evan-ı cülûsta tebdil gider iken Nazif Ahmed Efendinin¹³ *Edirne* sarayında başını kesmeğe hat aldığı

¹³ Birinci Abdülhamid'in kızı Dürrüşehvar Hanımın zevci olan Nazif Ahmed Efendi Sultan Selim'in cülûsunu müteakip Selim'i hünkâr yapmak isteyen Halil Hamid Paşa'nın katlinden sonra Selim'in hükümdar olması üzerine Sadaret kethüdası iken Ordu'dan *Edirne*'ye getirilerek 1203 Ramazan/1789 Hazi-randa katledilmiştir.

ve bugün çıkıp gideceğini ifade eyledikte silâhldar ağa, behey oğul, bu, cellâd ve haseki kâdır, bir tarihte olmayan işi işleme demekle azimetine fütur verdi deyu yevmen feyevmen gazabı müzdad ve izhar etmeyerek pes-i perdeden tekdir ve hattâ bir defa Ocakları gözetmez deyu efendimizi igzab ile hatt-i hümayun gönderdüp bugüne tekdirin had ve hasrı olmayup tamam mükâfat eyledi. Âkibet yine ağa kalup o bu veçhile gitti, hattâ Cuma gecesi ki ertesi günü çıktı. Gece Silâhdar Ağaya varıp (Silâhdar Seyyid Abdullah Ağa idi) Kapdan paşa olacağını ifade eyledikte, behey oğul, bu şebabiyet ile kapdan paşalığın münasebeti yoktur zannederim, yine sen bilirsin, acele etmeyesiniz, gençliğin var dedikte; efendim, gayrı böyle iktiza eyledi mütehammil olmayacağı-mız zir-ibâra girdik ve çıkmaz yola gittik, eğer bir az dahi meks eylesem ordu geldikte elbette, beni isterler, efendimiz dahi infial eder, nefsaniyet gelür giderek dahi fena olur. Mührü her kime versek ol saat benim için tedabire sa'y eder bilemedim fena yola mı gidildi? Eyisi kendimi efendimin uğruna feda ederim: Yalnız ben giderim deyu ifade eyledi.

Ertesi gün *Mustafa Paşa kasrı*'nda takım gelince eğlenmek için meks esnasında Silâhdar ağaya hitap ile rica edüp siz benim efendim iken yine bazı hareket-i nâhemvarıma gücendiniz, cenabınız af buyurmaz ise Allah bana tevfik-i kerem etmez, inayet buyurup af edüp duanızı dirig buyurmayın deyu niyaz eyledi ve kendisiyle hazineden dört ağa ve seferiden bir ağa çıkıp maan gittiler, lâkin bunun çıkması ancak şevketlû efendimizin muradı olup etrafa ben cebir olmayarak şunu her ne ile olur ise mühürden maada çıkmağa heveslendirmeğe sâ'y-ı ferman (firavan) etmekle ustalar hem tahrik ve hem teşvik ile bir dereceye getirdiler ki gayrı sabra kararı kalmadı, hattâ perşenbe günü kürkü yetiştiremediklerinden ertesi cumaya kaldı, hattâ perşenbe günü huzur-ı hümayunda güreş tutan pehlivanlar da kapdan paşanın altı pehlivanı yenildi ve cümle yelken anın pehlivanı idi ve ol gün efendimiz dahi gayet muztarip olur, zira efendimiz galibane tavr eder idi, hattâ çıkmazdan beş gün mukaddem eve gider iken efendimiz atını kaldırımdan çıkarıp toprağa vardıktan Rüst em Ağa, “efendim, kaldırım münasiptir; toprak çamurlu” dedikte Paşa, “Rüst em Ağa incitme Allah versin düşün de öğrensın” demesi ve ciritda da mübarek serine cirit vurmak ve zânusunu cirit ile vurup kanlar akmak gibi nice nice hareket-i Çerkesileri vardır. Çıkmamasına sebep bâlâda

tahrir olunduğu üzere Sultan Mustafa mat'ûn olduğunda merhum Abdülhamid Han hazretlerinin hazinedar kadın efendi validesi makamında bilmekle eglensün deyu hareme götürdüklerinde esna-i sohbette Valide Sultana gayet dostluğu olduğundan, “efendim, benim dünyada bir muradım yok, cenabınız ile olan hukuk-ı kadimeye binaen ruhsat verirsiniz bir az sözüm var” deyüp ruhsat aldıktan “behey efendim, bir kere şehirli ne söyler haberiniz var mıdır? Devlet elden gitti, Şevketlû efendimize merhamet lâzım, beni, nisa taifesinden iken merhum efendimize Halil (Hamid) Paşa esameleri karıştırıyor, halk fisıltuya vardı, kerem eyle def'eyle dedim, bir tarikle sözüm geçmedi bir vesile hemşiresi merhum Esmâ Sultana varup beyan eyledim, gelüp nizam verdi. Bir kere kulağı taşraya tutun, âlem haraca kesildi. Şevketlû efendimiz hemşireleri var anlardan sual edin” dedikte Valide Sultan dahi bazen işitmekle söz tesir edip Şah Sultan ekber-i hemşire-i Şah-ı Cihan âkile ve vakur olmakla getirüp sözü bir edüp iki (si) maan efendimize ifade edüp çıkmasına karar verildi. Ama efendimiz giyabından çıkmağı mürüvvet görmeyüp bazı mahremleriyle “Hüseyin ben bilmeyerek gönlünü edin, her ne diler ise anın ile çırağ olsun” deyüp işte o zamandan çıkıncaya dek nice nice tedabir ile bu surete koydular deyu naklederler, Sadr-ı âzamın talebinin aslı yoktur derler. Sadr-ı âzam hazretlerine merhum Kapdan Paşa şevketlû efendimizin tasvirini karşısında kallavi ile yine sadr-ı âzamın tasvirini yaptırıp göndermiş idi. Bakınız siz hemen efendimiz bu surette olduğunu bilsun yahut işte nasibin tasvirini görmektir demek midir? ve muratları sancak-ı şerif için *İncirli Bahçe'ye* geldikte sadr-ı âzam tekaüd ve kaymakamı sadr-ı âzam etmek idi. İnşâallah bu suret ümmet-i Muhammede hayırlı olur. Zira halen Reis vekili Mehmed Raşid Efendi ve Darphane Emîni Yusuf Ağa bir veçhile sadr-ı âzama emniyet hâsıl edemezler.

Hüseyin Paşa, Baş çuhadar iken her işini gelüp müzakere ve ol biçareyi paradan atup sair mahallerde “neyleyim, küçük ağa böyle irade eyledi” diyerek hallerini tanzim ile cümle reylerini ona isnad ederler idi ve Hüseyin Paşa ise cirid ve at, kılıç çalmak fenlerinden gayrıdan bihaber sadedil Çerkes-zâde hin-i sabavetinde Harem-i hümayuna gelüp yedi yaşına girdikte Hazîneye çırağ olup yirmi yedi yaşında Hane-î hassaya nakil, otuz yaşına varmadan bu rütbeye nâil oldu. Kendisi hin-i cülûsta umur-ı devlete müdahale etmez iken mürebbî-i

hannâs Gürcü Kahveci-başı Hüsâm, celb-i menfaati için, “efendimize sadakat senin her umura müdahale ile efendimize îânetinde, henüz cülûs eyledi, bir miktar rahat olsun, sen efendin için bir miktar zahmet çek” diyerek bir dereceye götürdüğü cemî-i umur-ı devlet, inzıam-ı himmetine menut oldu.

Bu aralıkda *Kahveci-başı* Anadolu Rumeli ve Mora vesair akçe ahzi mümkün olan mahalleri muradınca hakladı, murad olmayan maddeyi ifade etsen, “ne yapayım şuna söz geçmez, ben söylersem dahi fena olur, sonra işin bitmiş” diyerek yine kendü işlerini başa çıkarır. Hattâ Kazıkçı Hüseyin Paşa kethüdası . . . Ağanın ağuş-ı terbiyesinde perverde olmuş bir sefihe mültezimi Kahveci Hüsâm cülûs-i hümayunda haseki itdirüp bir defa rikâba gelmeden cümle kadılara takaddüm ile haseki ağa ettirdi. Mel’un Hüsâm, Hekim-oğlu Ali Paşa kölelerinden olup Şam ve Mısır’a varınca ne kadar veffak ve ne kadar havas âşına var ise cümlesini celp edüp zâhir ve bâtında nice nice amel ve desisesi vardır. Ve Hüseyin Paşa’nın çıkması bâlâda tahrir olunduğu üzere merhumun hazinedarı gelüp valideye ifade ve Şah Sultan dahi anı tasdik edüp ahar tesir etmiş. Hattâ ol hinde Valide Sultan ile efendimiz Hüseyin Ağayı çağırıp “senin hakkında hayırlı olarak Derya Kapdanlığı ile Esmâ Sultani vermek ile çırağ ol” deyu razı eylediklerinde razı olmuş, badehu sadr-ı âzama yazacak oldukta efendimiz “Ben sadr-ı azama yazarım” demiş. Hüseyin Ağa dahi, “yazdığımızı kulunuz göreyim” dedikte “haremdede yazar gönderirim” deyüp hareme varup sadr-ı azama yazıp ol taraftan irsal eylemiş ve Hüseyin Ağaya göndermemiş. Haberi Perşembe gecesi gelüp “her veçhile rey-i hümayunları musiptir, bu tavr Hüseyin ağa kullarına dahi hayırlıdır” deyu ifade eylemiş.

Bugün hünkâr ve baş ağada azîm telâş var idi, herkes “âya ne var” der iken bunda karar verdi. Ve kürk giyüp gideceği zaman efendimizin hakipâyine yüz sürüp tevarüd eden telhisleri kulunuza gönderin deyu bîçare Müdebbir-i devletliği gitmiş bir şeyden haberi yok idi. Hattâ Silâhdar ağaya dahi “ben, efendimize telhisleri tenbih eyledim” deyu ifade eyledikte silâhtar ağa pek güzel demiş, lâkin meram nedir vakıf olamamış. Ba’dehu efendimiz bu veçhile nakleylemiş mecnun-ı la-ya’kıl kendisini Eflatun-ı asr gibi edüp yine telhisleri istermiş. Kırk bin kuruşa müceddeden yaptırdığı hançeri iptida efendimize gösterdikte efendimiz infial edüp lâkin ser-i mü izhar etmeyüp ifrat ile hançeri

medh eyledim. Muradım *nazarda* der ise alup hemen hareme götürmek idi. Bu hançere gelince her neyi medh ettim ise nazarda (makbul) der iken bu defa demedi. Her beline takdıkça ahal-i İstanbul'dan haya ederdim, lâkin bizim pesendide eylediğimiz mevcut hançeri alup beline takması iken efendimiz beğendi deyu müceddeden bana dahi bir hançer aynı olarak ısmarladı, deyu nakil buyurmuşlar idi. Geçen sene Cezzar Ahmed Paşa'nın iki yüz bin kuruşunu alup Hüsam Ağanın tahrikiyle emirü'l-hac eylediler, şimdi Hüsam çekildi. Hüseyin Paşa ile Âsitânedeki Kapu kethüdası Süfyan Ağanın taahhüdü kaldı. Ama yüz altı gündür Cezzar'dan bir haber belirmedi, çünkü hüccacı, Şam (Valisi) götürüp kendüsi Dürzi üzerine asıl vatanı olan *Akkâ*'ya gitmesi idi. Hâli hüccac Âsitânedeki hareket eyledi. Emirü'l-hac yok, Cezzar bir şeyden tetayyür eyleyüp gelmez ise hüccacın hali malûm, zira her kimi Emir-i hac etseler mühimmat-ı rah-ı hac yetişmez derler. Hele şevketlû efendimiz tedabir-i saibe ile her neye talip oldu ise ihsan ederek borcum var dedikte ihsan eyledi. Sultanı talep eyledi verdi. Netice def'eyledi.

Merkum Kapdan Hüseyin Paşa hazretleri işbu Şaban-ı Şerifin iptidası Cumartesi günü ba'de'l-asr saat onda tersaneden hareket eyleyüp doğru sofada *Mustafa Paşa Kasrına* gelecek olmakla silâhdar ağa Üçüncü kapısında karşılayup lütfen koltuğuna girip kasr-ı mezbure dâhul ve kahve dühan ikramından sonra halvet olup mezkûr Paşa, Silâhdar ağa, Hazine kethüdası akşama yarım saat kalınca sohbet eyleyüp meal, tersanenin kesret-i düzdanını (hırsızlığı) beyan ve bazı sohbet ve Silâhdar ağaya kerem ve inayet ile, "ben sizin nimet ve lütfunuz ile mugtenim iken cenabınızı takdir eyledim, bilmedim af buyurun, eğer af buyurmaz iseniz ben felâh bulmam" bana ve nâ beca hareketim mesmu-ı şerifiniz oldukça kulunuzu agâh buyurun deyu tahassürane kelâmı ağa hazretlerine tesir eyledi. Ba'dehu akşam ezanına dek Silâhdar ağa yerinde hazine kethüdası ve mabeyinciler ve silâhdar ağası ile eğlenüp şevketlû efendimiz camie çıkdı, silâhdar ağa camie gitti, Paşa ağanın yerinde namaz kıldı, ayetü'l-kürsî okunur iken silâhdar ağa ile efendimiz pencereden sohbe başlayup saat yarımaya yakın silâhdar ağa yerine gelip paşayı kaldırıp ikramen yine koltuğuna girip baş lala odasının önüne değin geldikte paşa, ağaya hitabedüp "kerem buyurun itmen" deyu rica suretinde söyledikte silâhdar ağa dahi koltuğundan çıkıp sağ koltuğuna dülbent ağası ve sol tarafına miftah ağası girip has oda bah-

çesiyle hazine kethüdasının ard kapısı önünden asıl hazine odasına duhul ve anda resim icra olundu ama hazine kaldırımından mumlar ile hazineli istikbal edip hane-i hassadan şem'keşan şilteci ağa, hazine eskileri başından selâmlayup avdet ve şemileri (mumları) dinlendirüp Has oda camii penceresine vaz' ile anda kaldılar.

Paşa hazineden çıkıp fodla dolabı önüne vardıkta hazine şem'-keşanları selâmlayup kiler kethüdası yalnız temenna ve kiler şem'-keşanları önüne düşüp agavât-i kiler ile helâllaşup kiler kethüdası maan odadan çıkıp önü sıra kethüdayı kiler odasının kaldırımını beş hatve geçtikte dönüp temenna edüp ve dâmenini takbil edüp geru çekilinceye değin seferli ağa Çerağ-ı has şem'-keşanlarıyla gelüp damenini takbil ve önüne düşüp odasına götürüp anda dahi icray-ı resm-i âdî tekmil olunup beri odalar gibi anda dahi hane-i hassada acemi köşebaşının lalası bulunan Tutuştı-zâde Emin Beyin damına vaz'olundu. Andan dahi Ak ağalar Arz odası köşesin alup resm icra olunup andan dahi harem ağalarına varılıp ba'dehu yine hane-i hassa şilteci ağaları kuşhane kapusundan yani kaldıkları mahalden önüne düşüp silâhdar ağa yerine götürdüler ve şilteci ağaların çektiği hırka-i şerif şem'ide bâdehu silahdar ağa yerinde bir miktar teneffüs edüp yine hareket ve silahdar ağa ikramen koltuğuna girip cami yolu kapısından çıkarup yine baş lala odası önünden dülbent ağası ve miftah ağası koltuğuna girip silahdar iki hatve kadar önünde has oda kapısından girip şadırvan mukabilinde silahdar ağa veda edüp ve silahdar ağa odasından bu mahalle gelince, buhurdan çeken silahdar ağa sandıkdaşları dahi selâmlayup kaldılar. Ama dülbent ağasıyla miftah ağası üçüncü kapusundan çıkarup binek taşına değin indirdiler. Anlar dahi avdet eyledi. Paşa dahi esb-suvar olup mahalli olan divanhaneye gitti.

Ertesi Pazar günü neharî saat birde (alaturka) veda için teşrif edüp yine Silâhdar ağa üçüncü kapusundan istikbal ve *Mustafa Paşa Kasrı'nın* bahçe tarafında derun-ı kasırda minder üzerine konan ehram üzerine kuud edüp kahve ve duhan ba'dehu Silâhdar ağa ve Hazine kethüdası ve mabeyinciler ile halvet ve sohbet edüp ba'dehu Hırka-i Şerife teşrif ve Berberbaşı çırağı sakal başı yapıp ve ezanî saat ile üç saat on dakikada kallavî'yi Ser-destar Ahmed Ağa giydirip ve yeşil atlasa duhte dört yenli kürkü dahî muhibb-i yarı Ser-kahveî Hüsamettin giydirip badehu hane-i hassa ağaları damenini bûs eder iken Şevketlü efendimiz dahi bugün Darüssaade ağası olan Halid Ağa ve mabeyin-

ciler ile havuz başındaki köşke teşrif eder iken hırka-î Şerifin penceresinin dışarısından bir mikdar temaşâ buyurup ba'dehu merkum köşke kuud edüp hane-i hassa ağaları dahi gelüp âdeta biniş gibi huzura geldiler. Akabinde silâhdar ağa (açık) Has oda-başı paşanın koltuğunda huzura geldikte bir defa yer öpüp efendimiz hareket-i hafi etmekle efendimizin mübarek kademine yüz sürüp ba'dehu ikramen yed-i hümayunu dahi takbil edüp kıyam eyledikte silâhdar ağa kürk deyüp âmâde kılman çuhaya duhte bol yenli samuru has odabaşı üç saat yirmi dakikada ¹⁴. ilbas edüp tekrar hak-i pâ-yı âlem-masire yüzünü sürüp gûya ruh bedenden müfarekat eder gibi bîçare hareketten kalup gûya dar-ı ahrete gider gibi gitti. Ba'dehu Has oda kapusundan çıkıp Babüssaadeye varınca safbeste-i kıyam selâm olan enderun agavatına selâm vererek Babüssaadeden huruç üç saat yirmi beş dakikada olup divan yerini selâmlayup ol yoldan gidip bâb-ı hümayundan takım ile çıktı.

Sarayda orta yoldan sadr-ı azam olanlardan gayrısı gitmez. Merkum Hüseyin Paşa'yı mabeyinde huzura götürümeüp biniş etmeğe bâis, efendimize yüzü alışmıştır taciz eder deyü idi. Ama bîçare harf-i vahide kadir olmayup meyyit-i müteharrik hayran bir mevtâ gibi idi.

Recep 19, sene 1206:

Bugün teşrifat ile Hazinedar-ı şehriyarî Halid Ağa hazretleri *Edirne*'de sadr-ı azama gitti.

Recep 29:

Bugün ordudan hazinedar ağa ba'de'l-asr geldi. Vürud-ı Hazinedar Halid Ağa ez ordu; ulufe kürkiyle irsal olunmuş idi.

1206 Şaban 1, Cumartesi:

Sancak-ı şerif *Edirne*'den neharî saat bir buçukta sadr-ı azam ile maan Âsitâneye teşrif için huruç etti.

2 Şaban:

Bu gece saat sekizde (alaturka) Darüssaade ağası Bilâl Ağa fevt olup alesseher yerine Hazinedar Halid Ağa nasbolunup ve hazi-

¹⁴ Münecim başı ikinci münecimin zayıcilerinden herhangi birinin üzerine eşref saat olarak gösterdiği üçü yirmi geçede kürk giydirilmiştir.

nedar ağalığa Mısır'da mukim Baş kapı oğlanı İdris Ağa nasb ve da'vete adam irsal olundu. Ve Baş çuhadar ağa bugün veda eyledi. Akdemce tahrir olunmuştu.

3 Şaban:

Bugün sadr-ı azamdan Nemçe kralının Recebin on altıncı Çarşamba gecesi füceten mürd olduğu haberi geldi ve yerine oğlu kral süd. Lâkin Moskovlu veliahdı Napoli kralı ile bacanak iken bunun avreti mürd olup kat'-ı alâka olunmuştu. Devlet-i aliyye ile kral-ı mezkûr ittifaka ihtimam üzere olup lâkin *İstanbul*'da Nemçe Elçisi Herbet, Moskov ile fesh-i ittifak ve Devlet-i aliyye ile ahd-i misak etmeğe devletim hahişger, ancak Baş Çuhadar Hüseyin Ağa, Enderunda iken mümkün değildir; zira hadaset ile devletce reden (idareden) bîhaber mütelevvin ve sadedil olmakla bir yerde durmaz deyu avk olunmuş idi. Şimdi ne güne olur ise tahrir olunur.

4 Şaban:

Divân-ı galebe ve ihrac-ı mevacib-i lezez (Şevval, Zilkade, Zilhicce aylıkları) el-mahsûb sene 1202.

6 Şaban:

Bugün Kahveci-başı Hüsâm-ı şerir ihraciyle Enderun tathir kılındı. Bu defa dahi envâ'-ı hüyel ve desise ile hal-i hayatında Şahinci başı Dellâl-zâde Emin Ağa bîçaresin tekaüd ettirüp zâhirde ana dahi gadir etmeyüp beş, altı bin kuruşa kasr-ıyed ettirüp ve mahiye beş yüz kuruş vermek şartıyla Şahinci-başılığı aldı. Yani Rumeli ve Anadolu'da etmediği kalmadığından maada bu sene dahi *Filiba* nezaretini almış idi. Hilâf-ı kaide-i Enderun bir tarihte olmayan umuru iltizam edüp saat bir buçuk.

Ve yine bugün Cura-zâde'nin ser-i maktû'u geldi. Cürmü, Hotin'e küffarın istilâsı oldu. Tercüme: Bu Cura-oğlu Türkmenden derebeği gibi zuhur eyleyüp sefer zuhurunda üç tuğ ile Hotin'e irsal olundu. Şimdi Balçık'ta katlolundu.

Ve bugün *Bahariye*'ye biniş ve neşat ile imrâr-ı vakit olunup ba'dehu *Hakaniye*'de taam ve fasillar olundu.

10 Şaban:

Bugün sancağ-ı şerif geldi. Sadr-ı azam ve Kaymakam ve Kapdan Paşa maan Hırka-i şerife gelüp sancağ-ı şerif yed-i hümayuna teslim olundu. Ve Hasoda-başı yediyle Yusuf Paşa'ya lütfen ve keremen bol yenli samur kürk ilbas olundu.

Sabaha karip Kürkçüler hanında ihrak şüd ve Sadr-ı azam Kapuya varup umum halkından sonra hemen tebdile girip ekmek ve ete nizam verdi. Eti on beş paraya emreyledi. Mukaddem yirmi para idi.

12 Şaban:

Bugün *İncili*'ye biniş oldu ve Topkapu'ya.

13 Şaban:

Rikâb, *Ağa Bahçesi*'ne olup ba'dehu Silâhdar ağaya tezkire ile bir mücevher gaddare ve Valide sultana bir mücevher saat hediye verildi. Nur-i Osmaniye'ye selâmlık şüd.

14 Şaban:

Bugün Sancakdar gelüp ve şevketlü efendimiz dahi teşrif edüp sancağ-ı şerifi sütunundan çıkarup Hırka-ı şerifin yedek sehbasında düvrülüp müceddeden âmâde kılınan yeşil sandal bohçaya vaz' olunmazdan evvel Silahdar Es-seyyid Abdullah Ağa malından âmâde ettiği beyaz bohça şala konup ba'dehu sandal bohçaya ve ba'dehu sandukasına vaz'olundu. Ve sütun-ı sancağ-ı şerife bend olunan *miftah-ı Kâbe* dahi yeşil atlas zerduz kesesiyle teberrükât dolabına vaz' ve *Seyf-i Davud* dahi mahalline âvize kılındı. Ba'de'l-asr akşama bir saat kala tamam oldu. Aşırcılar feth-i şerifi tamam eylediler. Saat on birde halvet olup Valide sultan sancag-ı şerifi ziyaret edüp hane-i hassalı ağalara olarak havuz kenarına bin kuruş ihsan vaz'etmekle akşamdan sonra cümlesine taksim olundu.

18 Şaban:

Orduy-ı hümayunda bâlâda tahrir olunduğu üzere Sipah ve Silâhdar kâtipleri katlolundu. Bir kaç fihar etmiş idi. Hattâ Mıstık Efendi ve (ismi açık) Efendi Âsitâneye fihar etmekle Mıstık Efendi sakal ve bıyığını tıraş ve Âsitâneye hanesinde nihan idüğünü haber

alup bu gece basup zindanda mahnûk kılındı maa refika ve neferattan dahi on kadarı katlolundu.

19 Şaban:

Eğriboz Valisi Mataracı-zâde Halil Paşa *Manya*'ya firar eylediği haberi geldi.

26 Şaban:

Cümle kibar ittifakiyle Âsitânedede herkese mahsus olan elbise ile gezmek ve herkes haddini bilmek üzere ferman olup hilâfına hareket eden katlolunacağını ifade eylediler.

27 Şaban:

Bugün ta'limî onsekiz nefer huzurda icrây-ı hüner ve atıyyeler ihsan şüd. Topkapı'da (Sahilsaray), bugün saat 6'da donanma çıktı, ba'dehu *Sa'dâbâd*'a biniş ve paşa cündilerine cirid ve top ve humbara atılıp ba'de'l-asr avdet olundu.

25 Cuma Şaban:

Kapdanlara darphaneden akçe tayin olundu. Meselâ bin kuruş salyânesi olana bin dahi zam olundu.

Bugün muallem askerden on sekiz adet mâhiri *İncili*'de huzur-i hümayunda tabur cengi ne gûna edildiğini gösterdiler.

29 Şaban:

Bugün ta'limli askere *Ağa Bahçesi*'nde yüz kat esvap verildi. Bugün müceddeden şarapdan ve arakdan (rakıdan) gümrük ahzına gümrükcü Yahudi Küçük Hasan Ağa tayin olundu.

1206 Ramazan 1, Pazartesi:

Lahm-ı ganemin kıyyesi beş paraya iken on beş paraya narh verilmele hiç bulunmaz oldu. Ve ekmek doksan paraya iken yüz dirhem etmele gayet siyah oldu. Ve erkân kürk giyenlerden maadası samur ve vaşak ve kakum giymek ferman oldu. Bugün *Ağa Yeri*'nde ders (huzûr dersi) okundu.

2 Ramazan 1206:

Esnaf çubuk ve dikişli kavuk ve çiçekli entari ve çâr ve donluk giymemek ferman olundu ve sair tebdillerden maada beş tane rikâb hasekisi dahi tebdil gezüp her kim hilâf-ı emr hareket ederse esvabını hark idüp azim takdir etmekle bed' olundu. Hattâ Dârüssaade ağasına dahi emrolunup valide ve kadın baltacılarına dahi mutâd ve kadim esvapları her ne ise giyüp hilâfindan hazer etmeleri emrolundu ve cümle kibarın etbâi Trablus ve Ahmediye'den maada kuşak kuşanmayup ve İngiliz dolaması giymemeleri te'kid olundu.

3 Ramazan:

Cemî'-i mukataa sahipleri iki aya değin muhasebelerini görüp mîrîleri bakayasını teslim ve Hüsâm Ağ'a'nın hilesi ile mukataa alanlar kaimeleriyle mutasarrıf olup beyu şirada sühûlet olmakla herkes kaime ile kalmış idi, şimdi berat ettirmeleri ferman oldu.

4 Ramazan:

Bugün *Ağa Yeri*'nde ders (huzûr dersi) okundu. Sultan Bayezid'de teravîh. Mest, papuç dört kuruşa ve terlik üç paraya iken bir sene zarfında yirmi iki paraya çıkmış iken bahası tenzil olmayup şu kadar ki burnu sivri mesti giymemek ferman olundu.

5 Ramazan:

Ayasofya'ya selâmlık. Şerbet makremeleri (mendil) ve ol tekellüfat-ı ünvanıye ve sadr-ı azamlar iftara davet eylediği zevâtın koynuna saat sokmak ve cümle kibar dahi âşikâre hediye almamak ferman olundu. Ve Enderun-ı hümayuna sadr-ı azam ve Bostancı-başı yıllıkları verilmemeğe emr-i hümayun sudur, yalnız sadr-ı azam yetmiş beş bin kuruş gönderüp Silâhdar ağa yediyle yıllık anlara taksim olundu.

6 Ramazan:

Resm-i mu'tad-ı ikram-ı rical afv olunmakla şeker dahi bu esnada doksan altı paraya her kıyyesi çıkmış olmakla şimden sonra şerbet dahi lâzım olmamakla cümle şekerçi dükkânlarını kapatmak ferman olundu.

7 Ramazan:

Bogdan Beği Aleksandra'nın eniştesi ve kız kardeşiyle Moskov'da karar. Mustafa Paşa Kasrı'nda ders okundu. Efendimiz iftara sultana (Kız kardeşine) gitti.

Bâlâda tahrir olunduğu üzere Nemçe kralının helâki hatf-i enf (fücceten - ânî olarak) olmayup Françede cumhurun desisesiyle bir avret tesmim eylediği haberini Ratip Efendi tahrir eder ve Receb-i şerifin yirmi beşinci günü İsveç Kralını operada herkesin kıyafeti tebdil iken kurşun ve kesme ile memlû piştov ile öldürmüşler. Ol saat komedyâ kapılarını sedd eyleyüp cüst-ü cû olundukta ol mahalde bir piştov ve bir meç bulunmuş, lâkin kimin yaptığı malûm olmamağın cedid bir piştov olmakla kârhâneye (imalathane) irsal ve andan haber alınıp bir kaç gün mukaddem bir yerlu beyzadesi aldığı haber vermişler. Evini basup getirdiklerinde “biz kırk” adamız deyu ikrar ve niçin ettin dediklerinde “İsveç reâyâsını zulmdan halâs için eyledim, kendimi kavmime feda eyledim” demiş. Refiklerinden dört adamı isimleriyle haber vermekle anları dahi haps eylemişler. Lâkin kavga zulm için değil Franca cumhuru yahut Moskov tahrikiyle olmuştur deyu işkence ederler imiş. Kral dahi tarih-i mektuptan bir kaç gün sonra helâk olacağı zahir olmakla oğlu veliahdı sagîr-i sin (yaşı küçük olması) hasebiyle umurunu görmeğe yine kralın kardeşini nasbeylemiş.

11 Ramazan Perşembe:**Sadr-ıazam Yusuf Paşa'nın azlı**

Bugün saat üçte şevketlû efendimiz mabeyi'ne çıkıp Küçük mirahor Zihni İsmail Mir'i huzura getirilip sadr-ı azamdan mühr-i hümayunu ahza emrolunmakla ve Darüssaade ağası ve Silâhdar ağanın vâkîf olmadığı hasebiyle resmi bilmeyen nev devlet ta'limiyle irsal olundu. Mir-i mezbur kapuya varıp mührü ahz edüp sadr-ıazamı anda bırakup mühr-i hümayunu *Topkapı*'da efendimize teslim eylemiş. Paşa kapuda olduğunu haber vermekle tekrar Bostancı-başıya emrolunmakla o dahi terkeciyi irsal ve atlar çayıra gider olmakla alay arasında terkeci arda kalup Soğuk çeşmeden dahil oldukta Bostancı-başı Donbay-zâde Ağâ delâletiyle Balikhane kasrına götürüp ber mütad efendimize haber verdikte efendimiz dahi Silâhdar ağaya hatt-ı hümayun ile “Sadr-ıazam azl ve sâbık Kaymakam Melek Mehmed Paşa'yı

sadr-ıazam eyledim. Hanya'dan gelinceye değin hâlâ Kapucular kethüdası Çinizlikli (İznikli) Ali beyi şimdi getürt" deyu emr-i hümayun olmakla mücibince amel olunup Hâne-i hassada Berberbaşını hizmet almak için Has ahırdan getürmekle gönderilip ve şeyhulislâma dahi adam irsal olundu. Netice Ali Bey gelip kaymakam kürkünü sünnet odasında giydi ve Yusuf Paşa Balıkhane'de yirmi yedi dakika meks eyledi. Lâkin havf-ı can ile gayet muztarip olup kıyam ve kuud ıztırarı ile kâh Kur'an okumak ve kâh namaz kılmak tedarikinde olup birisini edemez iken hele Bostancı-başı efendimizden, varıp müsterih olsun, malını ihsan ve Trabzon mansıbı ile kayırlmıştır, Hemen sandala süvar ve *Beykoz*'da *İshak Ağa* yahısında kapısını düzmek ferman olundu. Ve binip gitti. Bir taraftan Şeyhulislâm, Silâhdar vekili Derviş Beye, "behey beyefendi, bu nâbeca gazaba sebep nedir, böyle bîvakit sadr-ıâzam azli münasip değil. Bu adam Moskov ile musalehaya nizam verdi. Bari elçiler gelsün, umur-ı musaleha hitam bulsun, ba'dehu azlolsa mâni değil idi" dedi. Kaymakam olan zat ise, "bizim kaymakamlık değil Büyük Mirahorluğa alimallah istidadım yoktur. Eğer beni murad çırak etmek ise bu çıraklık vaktine menut idi. Ben acaba bu sene Kapıcılar kethüdalığının ibkasına çare bulsam der iken bu Rütbe-i aliyeye vechen minelvücuhtan istidadım yok. Süphanellâh" deyüp dembeste oldu. Ve sadr-ı azam-ı cedit olacak Melek Mehmed Paşa hazretleri yetmiş yaşını müteceviz vüzeray-i Mahmud Hânîden olmakla bir kaç sene mukaddem kendisine ârız olan samem (sağırılık) ve zâf-ıba sar ve paylerinde (ayaklarında) kıyama iktidarı olmamakla sinnine merhameten tekaüd olmuş idi. Cülûs-ı Hümâyun Selim Hanı da pederlerinin devrinde kaymakam emekdar adam olmakla tekrar tabl u âlem ihsan olunmuştu.

İşte şimdi muktezay-ı şeyhuhet olan ârıza def'i olmakla sadarete davete Mazlum Haseki irsal olundu¹⁵. Ve sadr-ıazam-ı ceditin mah-

¹⁵ Melek Mehmed Paşa H. 1202 senesinde Koca Yusuf Paşanın birinci sadaretinde Rusya ve Avusturya ile olan seferde vezirliği alınarak açığa çıkarılmıştı. Kendisinin kethüdası olup bu harpte Vezir-i azam ve Serdar-ı ekrem olan Kethüda yahut Cenaze Hasan Paşa, eski efendisi Melek Mehmed Paşanın sadaret kaymakamlığına tayinini yeni cülûs etmiş olan Sultan Selim'den rica etmiş ise de Sultan Selim, Serdar-ı Ekrem'in nimet-şinaslığını takdir etmekle beraber Sadaret kaymakamının sebepsiz tebdilini muvafık görmemiş, fakat babasının çok sevmiş olduğu Melek Mehmed Paşa hakkında iyi düşüncesi olduğunu anlatarak Koca Yusuf Paşayı ikinci sadaretinden azlinden sonra Melek Mehmed Paşayı Sadr-ıazam yapmıştır.

dumu Salih Bey kapıcılar kethüdası oldu. Pederine ikramen sadr-ı sâbık daima işin ardı alınmayup makam-ı sadarete kalmasına vesile cüstüçusunda olduğu müsellemler hatta bu defa orduy-ı hümayun teşrifinde vüzera sadr-ı sâbık odasına vardıkta cümle enderun agavatı karşılarında durur iken Paşa oğlum elhamdülillah sulh olundu şu Kara Mahmud Paşa'nın üzerine varılıp *Şumnu*'da tertip eylediğim ve tahrik eylediğim il erleri kırk bin askere maliklerdir. İnşallahü tealâ aralıkta anın izalesi lâzımdır deyu bu kadar ahad-ı nâs arasında bu gûne madde-i uzmayı izhar etmesi ve yanında Mahmud Paşa'nın mahiyeli şaşudu (çâsit = casus) olduğu cihetle bir mâr-ı hufteyi (uyuşuk yılanı) bîdar ile harab-ı âleme tekrar vesile olacağı ve bu eyyamda bin kuruş yok iken altışar kuruşa kırk bin asker mahiye ile tahrir vakt-i dîkde ikdamı ve meşveretlerde ilzam mümkün olmayup bu hazinede elli devleti tekrar rahnedar etmekten gayrı faydası olmayacağı ve mezkûr Mahmud'u izaleye hile ile rabitadan gayrı tarik-ı âsân olmadığı müsellemler ukela bahusus mezkûr Mahmud daima vesvesede olup hattâ celb olunan havadisler kendi ülkesinde yani *İskenderiye*'de ne kadar cami ve medrese ve mektep var ise tahliye ve peksimet ile doldurup sual edenlere "devlet tarafından zehair cem'ine memurum" diyerek zımnen Venedikliye dahi helecan verüp bir azim fesad dahi zuhur edeceği ve sadr-ı âzam ise bu azimetine fütur getirmeyerek ihtimam eylediği, azline vesile olmuştur.

15 Ramazan:

Bugün Hırka-i Şerif ziyareti oldu.

18 Ramazan:

Çuhadar ağa hocalık başmuhasebe pâyesiyle ihraç.

19 Ramazan:

Karamürsel âyanı Bab-ı hümayunda katl şüdü.

22 Ramazan:

Bu gece Lâleli'ye selâmlık olunup avdette *Mahmud Paşa*'ya ihrak mahalline gelinip ve anda sahur ekl olunup tamam dokuz saat mürûrda müntafî oldu. Kapdan paşa hilâf-ı âde gelüp himmetiyle def' olundu.

23 Ramazan:

Bugün meyhaneler açıldı.

24 Ramazan:

Bu gece ra'dü berk (şimşek) ve yahce (dolu) zuhûr kerd. Hatta Süleymaniye'ye yıldırım isabet ve derun-ı camide mahyacıyı helâk ve top kandil altında dahi bir kaç adamı helâk ve Boğaziçi'ne düşen dolubağ ve bağçeleri harap eyledi. Her biri beyzâî düccace (tavuk yumurtası)'den kebir idi.

26 Ramazan Cuma:

Bugün Leh elçisi mükâlemeye talip oldu ve *Hoca Paşa* semtinde bir mahalle Yusuf Paşa sadarete gelmez ise İstanbul'u yakarız deyu yazmışlar, cemâat alup Paşakapısı'na vermişler. Yusuf Paşa'ya bir gün mukaddem kalk deyu peyderpey emirler irsal olundu.

27 Ramazan:

Büyük İmamı (Hünkâr baş imamı) otuz bir adam takaddüm ettirip Edirne pâyesi verdiler, Yusuf Paşa sefine ile *Anaşa*'ya gitti. Yusuf Paşa azl olduğu saat dağiler (dağlı eşkiyası) üzerinde olan Tahir Paşa, Alo Paşa vesair memurlar dağılıp dağiler altışar yüzden ziyade olup altı yüz adam ile bir fırkası *Hasköy*'e bâr oldular.

28 Ramazan:

Kaymakam Çelik Paşalı Mustafa Paşa beylik kalyonu ile mansıbı olan *Mora*'ya gitti.

29 Ramazan:

Sadr-ı sâbık Yusuf Paşa mansıbı olan *Trabzon*'a hırâman oldu, Mîrî kalyon ile. Arife rüsûmu icra olundu.

1206 Şevval ı Salı:

İd-i fitr olup resm-i âdî icra olundu.

Hırka-ı saadette Hane-i hassalı kulları ve Musahip ağalar ardında bu sene Valide sultan kethüdası ve Darphane emini Yusuf Ağa misal-bus idi. Bundan mukaddem Hüseyin Paşa münasebetiyle

sair mahallerden maada id geceleri mezkûr Yusuf Ağa dahil-i meclis olduğundan maada sohbeti gür söylediğinden kubbeleri sohbeti çatlatırdı.

2 Şevval 1206:

Müceddeden musannâ tâmir olunan *Gülhane Kasrı*'nda mûtad üzere cirid ve mel'abe olundu.

3 Şevval:

Eski saraya binış, cirid ve resm-i id icra olundu. Bugün tevcihat oldu kapu ricaline.

4 Şevval:

Bosna'da *Ona nehri*'ne değin Nemçeliye verilmekle ahali vâkif olup, "cümlemiz otuz bin adam ölürüz, cümlemiz kırılınca ceng eder vermeyiz" demekle Saraylı (Bosna-saray) dahi ittifak edip "eğer devlet Nemçeliye bu yerleri verir ise biz vermeyiz", Mahmud Paşa'ya (Asî İşkodra valisi) haber gönderir anıla ittifak ederiz deyu Âsitaneyeye döküldü.

6 Şevval:

Bugün Bostancı-başu Donbay-oğlu çıkıp Haseki ağa olan Mehmed Emin Ağa nasbolundu. Bâis-i azil Boğaziçi'nde hane basup adam katli oldu.

7 Şevval:

Cümle yalı kenarında olan reâyâ "şarap gümrüğü vermeğe kudretimiz yoktur" deyu dökülüp geldi. Bugün Silâhdar ağa Sadr-ı azam istikbaline gitti. Bugün Esmâ Sultan, Kapdan-ı Derya Hüseyin Paşa'ya hem nişan hem nikâh olundu.

8 Şevval 1206:

Baş kadın fevt şüd, Lebizar Hatun.

10 Şevval:

Bu gece Eski sarayın harem ağaları tarafı muhterik oldu.

11 Şevval:

Kapdan Paşa Beşiktaş önünden kalktı ve şevketlü efendimiz *İncili kasrı*ndan temaşa eyledi. Mahmud Paşaya selâmlık.

13 Şevval:

Tophane nazırı gelmeyüp *İncili*'ye gelüp efendimiz ile görüştü.

14 Pazartesi:

Alesseher Silâhdar ağa avdet edüp Enderuna geldi ve doğru *Göksü* binişine gitti.

16 Şevval:

Baş çuhadar şevketlü efendimizden Sadr-ı azama *câme-şû* (Çamasır iç giyimi) ile irsal olundu.

17 Şevval:

Sadr-ı azam *Haydarpaşa*'ya gelip Koz bekçibaşı davete irsal olundu. Ve beş buçukta *Hırka-i Şerifte* mühr-i hümayun verildi ve dört bin rubî'ye dahi ihsan olundu.

18 Cuma Şevval:

Bugün hatt-ı hümayun ile Büyük mirahur *Aynalı Kavak*'a sadr-ı azama irsal ve bugün göç-i hümayun gitti.

19 Şevval:

Ve bugün şevketlü efendimiz neharî saat altıda nakl-i hümayun buyurdular.

21 Şevval:

Bugün Sa'dâbâda rikâb şüd.

24 Şevval:

Ok meydanına biniş.

1206 Zilkade 1:

Bugün *Yûşa*'a biniş oldu. Boğaz toplarının sekdirme gülleleri temâşâ kılındı.

2 Zilkade Cuma :

Tersane camiine selâmlık şüd. Tersane eminine emr-ı hümayunu Silâhdar ağa tebliğ ile Kapdan paşaya imdad için beş, altı gemi âmâde kılınması emr şüd.

5 Zilkade :

Bugün *Kuleli*'ye biniş oldu. Yeniçeri ağası (açık) Ağa (Arap zâde Ahmed Ağa) azlolup Sekban-başı muglem-i dehr Said Efendi Yeniçeri ağası oldu.

7 Zilkade :

Moskov, Leh devletini tekrar cumhur ve hükmüne râm eyleyüp Leh üzerine irsal eylediği elli bin miktarı askerini üç sene Lehli beslemek şartıyla tombasara indirüp müceddeden bina eylediği bender karşısındaki şehre iskân etmekle ve etraftan gelüp iskân edenlere emniyet için diyerek hudut başında bu kadar asker âmâde eyledi. *Özi* ile *Hoca Bey* beynini iskân etmekle Bogdan tarafından yirmi bin, Ulah tarafından on bin, Akdeniz adalarından dokuz bin, Âsitâne-i aliyyeden on dört bin miktarı reâyâyı celp ile ol mahallerde iskân eylemiştir ve yaptığı şehrin ismini *Nikola Opoli*; Aya Nikola yortusunda *Özi*'ye mâlik olduğu için şehre dahi bu ismi vaz' eylediler.

14 Zilkade :

İstanbul kadısı ibneler piri Cevdet Efendi azl ve nefy şüd ve yerine altı adet eskisi var iken mirî kâtibi mudhik-i kibar Şemseddin Molla nasb olundu. Dalkavuğa olunan himmeti seyir eyle.

15 Zilkade :

Neşat-âbâdda binişte iken Kapdan Paşa kara kaçan'ı ahz ve Lambro nâm hâin firar ve on bir teknesi ahz ve Many'a'da bina eylediği kuleleri hedmeylediği haberi geldi.

17 Zilkade :

Bugün Tersanede ihrak olup neharî saat dokuzdan gece saat üçe değin yandı. Elhamdülillah kızakta olan cedid kalyon ve mahzenler halâs oldu.

18 Zilkade:

Müceddeden şarap yasak olup reâyâ Müslümana vermemek için azim tekid olundu. Serhoş ahz olunan bir kaç nefer mahnuh kılındı.

19 Zilkade:

Bugün Kapdan paşaya teşrifat ile Kapıcı başı Said Bey tayin olundu.

21 Zilkade:

Kasımpaşa'da ihrâk şüd.

22 Zilkade:

Karagöz mahallesi ez kurb-i Saraçhane ihrak şüd. Leylî saat 4.

Bugün saat iki dakika 12 Dürrî zâde (Arif Efendi) def'a-i saniyede müftî olup *Aynalı Kavak* sarayında Silâhdar Ağa Kasrında ilbas-ı hil'at şüd. Selefî Mekki Efendi hanesinde ikamete memur oldu. Ve baderrikab efendimiz biniş ile *Üsküdar Kavak Sarayı*'na biniş oldu.

23 Zilkade Cuma:

Piyale Paşa'ya selâmlık şüd. Çend rûz mukaddem İstanbul kadısı azl ve nefy olunmuş idi. Baş eski olan Ahmed Muhtar Efendi halini arza rikâba arzuhal sunmağa camie gelmiş idi. Dalkavuk Şemseddin mukavemet edemeyeceği malumum olmakla fakir arzu-hali vermeden men, etmiş iken bu kadarca cüreti yine nefy'ine sebep olup müntefis adam deyu yine *Bursa*'ya nefy olundu.

24 Zilkade:

Hân-ı Koban (Bahtgiray) Âsitâneye geldi.

26 Za:

Bugün Sultaniye'ye biniş şüd. Kapdan Paşa camiinde ez Vezneciler ihrâk şüd. Leylî saat 3.

29 Zilkade:

Bugün bebek bahçesinde Tatar Han namında olan Kırım Giray zâde Bahtgiray bergeşte bahta ziyafet olundu.

30 Cuma Zilkade:

Bugün Gül camiine selâmlık şüd.

1206 ZİLHİCCE

4 Zilhicce:

Divan-ı sade ve çehresâyî-i elçi-ı Dubrov Venedik (Dubrovnik).

Bugün *Çubuklu*'ya binış oldu. Çent rûz mukaddem İstanbul'a davet olunan Bahtgiray Han Sülüklü çeşmede bir konağa kondu-
rulup mükemmel tayin verilüp nihanî müşavereler olunup hattâ Bebek'te tebdilî sadr-ı azam ziyafet ve meşveret olunup bugün ba'de'z-
zuhr konağından kaldırılıp dümenli yedi çiftle ile Dolmabahçe önünde
sefineye vaz ile taallukatını dahi bilece *Bozca adası*'na nef eylediler
fefhem¹⁶.

79 Zilhicce Cuma:

Usat-ı Mısır'a duhule hâb-ı hargûş (Tavşan uykusu) verilmiş idi.
Efendimize ve kibâra atlar göndermişler, huzur-i hümâyuna geldi; üç
tanesi Mısır takımlı idi, kırk kadar kırkar kuruş eder yelkendest var idi.

Zilhicce:

Biniş be Kasr-ı yalı be resm-i mutad.

10 Zilhicce:

Biniş be Kâğthane ve rikâb ve Cirid-i ağayan.

11 Zilhicce:

Biniş be *Göksu* ve cirid be Paşa limanı.

¹⁶ Koban hanı Bahtgiray Han, Kırım hanı Kırımğiray'ın oğludur. Kendisi Rumeli'de çiftliğinde oturup hanı bulunduğu Koban'ı vekil ile idare ederdi. Kendisi bilgili ve tarihî malûmatı geniş, hafızası kuvvetli, faziletle meşhur bir zat olduğundan askerî nizam ve hudud ahvali hakkında kendisinden istifade edilmek üzere Âsitâneye Bebek bahçesinde toplanacak meclise davet olunmuştu. Gelerek meclis müzakeresine katılmıştı. Fakat çok evvel bir müzakere esnasında Kırım maddesi görüşülürken "Siz sair yerlerin nizamına sa'yedin, Kırım'ı bilirsiniz, anın davası size düşmez" demesi teessürü mücip olup bu söze mim konmuş. İşte bu gizli görüşmeden sonra anın bu sözünden incinmiş olan Üçüncü Selim etrafın teşvikiyle Bahtgiray'ı nefy etmiştir (Cevdet tarihi C 5, s. 282).

12 Zilhicce:

Biniş be *Büyükdere*.

16 Zilhicce 1206

Matracı-zâde Halil Paşa firar edüp Mahmud Paşa'ya dahil düşmekle ıtlakını Devlet-i Aliyyeden niyaz etmekle Mahmud Paşa'nın ricasiyle ıtlak olunup *Tekirdağ*'ında ikamete memur kılındı. Ba'dehu tuğları ihsan ve *Gelibolu*'ya doğru gelsin, mansıp bulur dendi.

18 Zilhicce:

Bir seneye karîb bin keseden mütecaviz matlubât-ı mirî için Mora valisi olan Tunuslu İsmail Paşa'yı ba'del-musadere *Anapoli* kal'esine kal'ebend etmişler iken bir takrib firar ile Çoka adasına firar edüp andan ne mahalle gittiği malûm olmadı.

20 Zilhicce:

Karahisarî Ahmed Paşa dahi başında müctemi olan üç beş bin adam ile *Köstendil*'den kalkıp etraf ve eknafına neşr-i zulm ederek *Niş*'e gelüp kışlağa girip anda olan mirmirani koğmuş.

22 Zilhicce Cuma:

Belgrad kalesini tanzim için Bosna'dan bin nefer ve kapudanân yedlerine teslim ve fimâbâd Bosna serhaddatı gibi kapdanlık etmeği murad edüp bin adam irsale ve Âsitâneden dahi merhum Esmâ Sultan kethüdası efendiyi¹⁷ dahi nizamına memur edüp konak ve bağ ve bahçe ve tarlaları, merhum Bosnalılara fûruht edüp akçesini bir kadem akdem Âsitâneye irsale memur olmuş idi.

Vüsûlünde valisi olan Pekmezci Mehmed Paşa ile mülâkat ve işe rabita vermeğe ikdam edüp lâkin Bosnalılar “vatanımızdan ayrıldık, bizim Bosna'da tarlamız var iken ve hâlâ on kuruşa malik değil iken niçin akçe ile şey alırsın, lâyük olan, bizi iskân eylediler, yurdumuzdan ayırdılar, bunları ihsan etmektir” demeğe başlayup birer ikişer firara başladılar. Mukaddema sersem Boşnakların bazıları fûruht olunan yerlerden iştira edüp on bir kese nakit ve yirmi keseye

¹⁷ Lâlelili Hacı Mustafa Efendinin kardeşi, Büyük Esmâ Sultan kethüdası Çelebi Mehmed Efendi.

dahi temessük (sened) vermişler idi. Bu hali görüp anlar dahi *Belgrad*'ın mukaddem derununda olan Yamakân cem olup *Belgrad* etrafında içtima ve emlâk-ı kadimlerini talep suretinde arz-ı mahzar ile rica eylediklerinde red ile muamele olunmağla beş, altı bin adam cem olup *Belgrad* varoşuna takarrüp eyledikleri havadisi bu boşnakları bir kat dahi perişan eyleyüp “işte fûruht eylediğiniz emlâke asıl sahipleri geldi bizim akçemizi ver gidelim” deyu Çelebi Efendi'nin hanesine gulu etmeleriyle Çelebi Efendi mukaddema başma geleceği istihraç etmekle Zemin (Zemlin) cizaline (Ceneraline) mektup yazup bir *çam* (kayık) istemiş imiş. O gece çam geldiği gibi üzerinde olan ile canını halâs için *çam* ile *Zemin*'e (Zemlin'e = Tuna sahilinde *Belgrad*'ın karşısı) geçüp oradan Bosna hududuna can atmış. Varoşa gelen eski yamaklar “matlup akçe ise bizim emlâkimizi tekrar bize fûruht edin” deyu rica eylediklerine müsaade olmadığından *Belgrad*'a cebren dahil olup Paşa dahi iç kaleye kapandığı haberi geldi.

SENE 1207

Muharrem 1, Pazartesi 1207:

Biniş ve rikâb be Göksu.

Muharrem 4:

Nakl-i hümayun be nîm göç Sahilsaray-ı Tırnakçı-râ.

Muharrem 6:

Halvet be çiftlik-i Levend.

Muharrem 8:

Biniş be Fıstıklı ki der Bahçeköy.

Muharrem 9:

Divan-ı galebe ve ihrac-ı mevacib.

Muharrem 11:

Îtây-i vezâret püser-i Şahin Hüsameddin Ağa ve İtây-i mansıb-ı *Bosna*.

Muharrem 12:

İhrak-ı cüz'î şüd der rûz saat 6.

13 Muharrem 1207:

Deli başlıardan Pis Hüseyin Niğde sancağında bir harap kaleyi tamir ile bin beş yüz kadar askeriyle içine girip etraftan üç senelik zahire cem'edüp ve kale derununda kadimî sarnıç ve müte-addit kuyular olup tamam penah ettirip ara ara etrafı vurup harabe başlayup hattâ bu tarihte Niğde mütesellimini dahi basup katleylediği haberi geldi.

15 Muharrem:

Reften-i Ser-kahveci Rüstem Ağa be da'vet-i Kapdan Hüseyin paşa.

16 Muharrem:

Nakl-i Hümayun ez sahilsaray-ı Tırnakçı be Tersane bahçesi.

Rusya devleti Bender karşısında *Turla* (Dinyester) nehri kenarında müceddeden bir şehri azîm bina ettirip ve ismini (. . . . .) koyup ehl-i İslâm için Edirne kapısında Mihrimah sultan camii resminde bir cami ve medrese ve çifte hamam ve mektep ve kütüphane bina edüp üseradan imam ve hocalığa kadir olanları ve kadıları İslâmdan sakin olanlara tayin ve eğer dahi keskin ulema talep ederseniz *Mavera-ünnehir* ve *Buhara*'dan getiririm ve her nevi esnafa hallerine göre sermaye verip altmış bin kadar ehl-i İslâm iskân eyledi ve e peyderpey reaya dahi sefineleri ile Âsitânedden taşıyıp gider ve ehl-i İslâm vesair reâyâyâ başka başka hallerine ve kesret ve killet-i ayallerine göre mahalleler bina eylediği tevatüre bindi. Allah kahr eylesün.

19 Muharrem:

İhrak şeb-i cüz'î.

20 Muharrem:

İhrak şeb-i rûzî saat 2.

21 Muharrem:

İhrak-i şeb ve rûz saat 5.

23 Muharrem 1207:

Azl-i Reisülküttab Abdullah Efendi ve becayeş Çavuş Başı Raşit Efendi ve becayeş kethüda-i Beyhan Sultan Ahmed Efendi.

Biniş be kasr-ı cedid der Tersane bahçesi ve nefy-i Hamidî-zâde Efendi ve âmeden-i Serkahveci-i şâhî.

23 Muharrem:

İhrak-i şeb ve rûz saat 3.

24 Muharrem:

İhrak-ı cüzî şeb ve rûz saat 7.

25 Muharrem:

Nakl-i hümayun be Topkapı ve azl-i kethüday-ı sadr Reşid Mustafa Efendi ve becayeş İbrahim Efendi ve harik-i kebir ez Kantarcılar ve def'i harik şeb ve rûz saat 2.

26 Muharrem:

İhrak-ı cüz'î şeb ve rûz saat.

27 Muharrem:

Tabh-ı aşura be-güruh-ı fukara ve azl-i Ağay-i yeniçeriyan Said Efendi ve becayeş Kul kethüdası Mustafa Ağa.

28 Muharrem:

İhrak-ı cüz'î şeb ve rûz saat 4.

29 Muharrem:

biniş be İncili ve rikâb.

1 Safer 1207 Salı:

Î'tây-ı mir-imiranî be-Çavuş başı Turfanda Ahmed Efendi ve becayeş Genç Osman Ağa. Harik şüd.

2 Safer:

Vukû'-ı harik ve Cizre beyi Mehmed Bey fevt olup cânîşin evlâdı olmamağla altmış bin kese malını Bagdad valisi Süleyman Paşa zaptyledi. Ve bundan akdem Timur'ı bozdukta yirmi bin keselik altın almış idi.

4 Safer:

Vukû'-ı harik. İsmail ممرکه mâ'rekesinde şehit olan Aydoslu Mehmed Paşa, Hasan Paşa sadaretinde Tolça muhafazası şartıyla ibka-i vezaret olunup Silâhdar Yahya Ağaya yazdığı kaimesinde "cenab-i saadet hazine kethüdası iken tuğlarımız ref' ve malımız musadere olundukta derun-i eşyamızda eyalet mührümüz kalmış idi. Yine ihсан olunması niyaz olunur. Allah alîmdir. İki dirhem gümüşe malik değilim ki bir eyalet mührü kazdırayım, halim böyledir" deyüp hayli merhamet olunmuş idi. Kendisi ve bir oğlu şehit ve bir oğlu esir olmuş idi. Lâkin memleketi olan *Aydos*'da medfun malını bulan iki etbâ taksimde mücadele edüp birisi devlete haber vermekle mahalli medfenine adam irsal olunup yalnız otuz bin kuruşluk evanı-i sîm darphaneye teslim olundu.

7 Safer:

İhrac-ı Çuhadar Ağa Bihzad Mustafa Ağa tekaüt ve beca-yeş Süleyman Ağa ve silsile şüd.

França diyarında hukuk-ı milliye namiyle zuhur eden *Yakobin* taifesi yani memalik-i Fransa'da sakin bâ-yu geda cümleten huruç edüp üç seneden beru kral kâh firar kâh mahbus kılınarak bu eyyamda milliyye tabir eyledikleri halât-ı serbestiyet cümle Avrupa kralları kendilerine dahi sirayet eder mülâhazasıyla Nemçelu ve Prusya binefsîhi Fransa üzerine hücum edüp Nemçelu bozulup Prusya kralı Fransa cumhuriyetinin altı adet kalesini sulhen zapt ve kendisi Paris'e. . . . . saat mesafe mahalle değin varup esnay-ı cengde atı vurulup kendi halâs olup bir kaç defa muharebeleri bir türlü Yakobin taifesini teskin etmeğe kadir olmayup hengâm-ı şita dahi gelmekle gayrı icray-i merasim müteassir ve Prusyalıda zaaf nümayan ve Françalı ise bir kalıncaya kadar cenge kıyam edecekleri ayan olmakla mecanin tabir eyledikleri Fransa ahalisi akibet Prusya Kralı Fredrik Giyyom'ı mecnun mertebesine mecbur edüp üç gün mütareke esnasında Prusya Kralı Giyyomı hahiş ile milliyye murahhaslarına hâlâ mahsus olan Fransa Kralı Luiz bu hengâmda krallıktan azl ile mağdur olması sebebiyle bari bir rütbe verilmekle kalb-i viranı mamur olsa deyu hıraşlı ricasına mümaşat olunmayup yine cenge kıyam olunup Prusya kralı Fransalu ile mukavemet müşkül olduğunu fehmedüp tekrar mütareke ve musalehaya rağbet eyledikte milliye vekilleri Prusya kralı hazretleri Fransa hududundan çıkmadıkça mükâleme ve mü-

saleha mümkün olmaz deyu cevap verdikleri haberi geldi. Lâkin Prusya kralı, Fransa kralı hakkında rica eylediği rütbe ne olabilir? Bir adam kral olduktan sonra azl ile sair rütbe ile nice mükerrem olur? İşte bu akıl bizim bildiğimiz akıllardan olmadığı müsellemdir ve Cumhuriyetin ismi esambeçeye (Assamblée) olup hâlâ bir kalyon ve iki fırkateyn ile yirmi beş adet konsülü ve Âsitâneye dahi bir konsolosu maen gelecek. Eğer devlet razı olmaz ise sefer ederiz kelamını neşretmişler.

12 Safer 1207:

Selâmlık be hazret-i Halid (Eyyub) ve reften destar ve nüzül-ı matar-i şedid ve Paydos cami ve istirahat-ı hümayun der yalı-i Şah Sultan.

İşbu bin iki yüz yedi senesi Saferin on ikinci günü Yalı köşküne biniş olup kapdan Hüseyin Paşa Akdeniz'de ahzeylediği sagır ve kebîr on sekiz kıt'a sefine ile Karakaçan nam izbandut ve serkerde vesair serkerdegân korsan sefain ve sulyerde maslub olarak alay gösterüp huzur-ı hümayuna ledelvurûd iki sevbi hilat-i samur iksa olunup Tersane-i âmireye vâsil olmuştur. Ve Moskovlu ofiçyarlarından birisi İslâma gelüp Yusuf Paşa sadaretinde ve *Vidin*'de hayli hizmet etmişti. Bu da Yusuf Paşa Asitâneye geldikte bu dahi on altı neferiyle maan Âsitâneye gelüp bir kaç defa huzur-ı hümayunda muallim asker ne gün hareket eder ise bunlar dahi böyle hareket ile Şevketlû efendimiz temaşâ buyurup mahzuz olmakla bir kaç defa dahi gelüp bâdehu Yusuf Paşa muallim askere mail ve küffare mukabele bilmisil lâzım deyu bunlar muallim asker nasbolunup kaviyyulbünye Karadeniz sevhili ahalisinden *Boyabâd* ve emsali memleketten bir sanat ile me'luf olur yirmi beşten otuz yaşına kadar neferat hüsn-ü rizaları ile cemii melbusat ve meşrubatı ve uleferi tanzim ve Levend Çiftliğine şimdilik iskân ettirilip yüz elli kadar cem ve talim olunup temaşâ olunmuş idi. Ama Rusyaludan böyle sergerde Osmanluya gelüp itibar bulduğu Rusyalunun derununa ateş bırakup tahtelkahir Rusyalu hizmetinde olmakdan ise İstanbul'da filan adam ziyade mükerrem olmuş deyu çoğu bu tarafa geleceği zâhir olmakla Mahmud Bey casus olmak üzere şahrahlara Mahmud Bey imzasıyla bazı kâğıtlar bırakup halkı teşevvüşe bırakmış idi. Çend rûz mukaddem bu askere baş nasbolunan Levend Çiftliği kethüdası Veli Ağa Enderuna gelüp

kahveci-başıya ve saire Mahmud Bey Malta'ya firar edecek ve hâlâ hınzır eti ekl eder işte deyüp bir miktar hınzır eti gösterüp ve kapu tarafına dahi aynı böyle ifade edüp etrafı helecana düşürmekle kahveci-başı dahi Mahmud Bey'in refiki esirlikte talim eyleyüp şimdi Mahmud Bey ile maan asker talimine memur olan Ömer Hasekiyi çağırıp Mahmud Bey şöyle hareket eder imiş deyu ifade eyleyüp ve öyle olsun deyu haber vermekle Mahmud Bey can havfına düşüp mukaddema mülâhaza eylediği ve nice defa akıbet Rusyalu beni öldürür dediği mütaleası zahir olmakla ölmek güç olmakla havfa tâbi olmuş idi. Bu gece hizmete gideceksin deyu götürüp ve Yalı Köşkü sepetçileri altında boğacakları zaman "ben başıma geleceği biliyor idim. Kışlaya dönüp kelime-i şehadet getirip ben bana edenler ile divân-ı bâride söyleşirim" deyu hatm-i kelâm ve kârı dahi itmam kılındı. Lâkin bendeperverlik kaidesinde bunu idam ile sair gelecekleri nefrete bais oldu.

Eğer Mahmud Bey casus ise kangı maddeye vakıf olacak, Rusyalu bunun gibilere muhtaç değildir, zira Gazi Hasan Paşa'ya *İsmail*'de Potemkin'i on gün mukaddem bir haftaya dek cenabınıza sadaret gelecektir, devleteyn beyninde olan muharebe ref'iyle hayırlu bir hizmete muvaffak olalım deyu yazmış idi. Böyle olunca.

14 Safer 1207:

İtlak-ı Ahmed Muhtar Efendi ve Cevdet Efendi.

15 Safer:

Divan-ı galebe ve çehresâyî-i Balyos-ı Leh ve ahz-i nâme-i hümayun ve refteneş.

25 Safer:

Reften Hüsameddin Paşa.

2 Rebiulevvel:

Teke (Isparta) mutasarrıfı Deli Bekir Paşa, üzerine Anadolu valisi nevezhur (İznikli) Ali Paşa top ve humbara ile memur oldukça Bekir Paşa haber alıp çend rûz zarfında otuz bin asker cem eyledi. Evliya'yı devleti bîhuzur etmekle avam birik kaimeler tahrir ve darphane emini (Yusuf) ağa dahi nice türlü kasem ile "ben hayatta oldukça size hata gelmez" deyu gönderdiği kaime bedeli hayli hazine gelüp kibâr-ı devlete taksim olundu.

4 Rebiulevvel:

Bugün Nizam-ı cedid üzere lağımçı, humbaracı mühendîsine kışla olacak kiremithaneler iştira olunup mahallini tahliye ve temel hafrine bed' olundu.

5 Rebiulevvel:

Anadolu Valisi (İznikli] Ali Paşa Kütahya Müsellimi Abbas Ağayı katledüp ser-i maktû'mı irsal eyledi.

6 Rebiulevvel:

Rıkâb be *Ağbahçesi* ve ıtlak şüden-ı Geçeci-zâde.

7 Rebiulevvel:

Kara Hisarî Ahmed Paşa'ya yanında olan askeri dağıtup *Tekirdağ*'nda ikamet ve memur olduğu mahalle gitmek emri ile biraderi Ömer Bey irsal olundu. Biçare Ömer Bey giryan naçar râhi oldu. Ama Ahmed Paşa elli beş senedir devlet-i aliyyeye hizmet ile evkat-güzâr (olup) âkıbet vezaret ihsan olundu. Şimdi turfanda kibâr reyile vezareti ref ve belki izalemi caiz görmeleriyle hakarete başlayup böyle ederler eğer eyü deyu vezaret verirler ise şimdi niçin ref ederler? Eğer fena isem iptida niçin vezaret verdiler. Hâlâ hilâf-ı şer' ve kanun ne cürmüm vardır? deyu Niş'e gelüp beş, altı bin adam ile kışlağa girdi.

8 Rebiulevvel:

Vürud-ı müjdecî-i hüccâc-i zevî'l-ibtihâc.

9 Rebiulevvel:

Cezzar Ahmed Paşa azl ve iki bin kese akçe hizmete müteahhid olan sâbık Mîrû'l-hac İbrahim Paşa nasb olunmak üzere karar verilmiş iken Cezzar Paşa eğer azlolursam levazım-ı mîrû'l-haclık olan sütür ve begal ve haml ve mühimmat ne ise alup memur olduğum mahalle giderim, zira devlet-i aliyye bir gayrısına bu hizmet-i celilede mîrûlhac oldukça iki bin yedi yüz keseye aldığım levazımat-ı hac ba'de'l-azl bin kese noksanına mîrû'l-hacc-ı mansube fûruht olunup bin yedi yüz kese zarar eyledim. Bu defa bir şeyi fûruht ettim demesi ile azline kadir olamadılar.

12 Rebiulevvel:

Mısır'da ziyade kaht olup yirmi dirhem ekmek bir paraya. O da nadir olup fikaranın hali harab idüğü haberi geldi.

13 Rebiulevvel:

Abdülvehhab (Vehhabî mezhebi kurucusu) nam şakî tekrar *Mekke* ve *Medine* zaptı daiyesiyle huruç eylediği havadisi zuhur eyledi.

14 Rebiulevvel:

Anadolu valisi Ali Paşa, Bayezid oğlunu kaçırıp kulelerini harap edüp kış gelmekle avdet edüp *Kütahya*'ya geldi. Ama Nasuh oğlu alelgafle Ali Paşa'yı basıp perişan eylediği havadisi zuhur eyledi.

15 Rebiulevvel:

Merkum Abdülvehhab'ın vefatı haberi Şeyhulislâm tarafından zuhur eyledi. Mahmud Paşa (İşkodralı) üzerine altı Arnavud paşası ittifak ile hareket eylemiş.

16 Rebiulevvel:

İskenderiye [İşkodra] valisi Mahmud Paşa *Brişne* (Pristine)'yi basup harap ve yebab eyleyüp esnay-i avdetinde ferman dahi varmakla imtisal edüp mahalline avdet eyledi. Ama Arnavud paşalarından altı tanesi iltifak edüp ve Tahir Paşa'yı kendilerine serasker nasbedüp Mahmud Paşa üzerine hareket edecekleri haberi zâhir oldu. *Ohri* valisi Mahmud Paşa biraderi İbrahim Paşa dahi bunlar ile müttefik zannolunur. Bâlâda tahrir olunduğu üzere Mahmud Paşa'nın yeğeni Mehmed Bey firar edip Âsitâneye gelüp İbrahim Paşa, Mahmud Paşa'nın idamını iltizam eder. Eğer kendisine ferman olsa Mahmud Paşa'yı öldürür, eğer öldürmez ise işte ben burada kalırım beni katledin demiş idi. Hileye hamlolunup cesaret olunmadı. Olunca Mahmud Bey'den müstagnidir. Merkurum Mehmed Bey hasip, nesip ve ulemadan ve sülehadan bir zat-i alıkdır deyu itibar olunmadı. Ancak mualllem askere serkerde nasbolundu. Hınzır eti ekl ve şürb-ı hamr eder imiş, hâlâ kâfir imiş demek söz değildir. Sultan Süleyman üç bin frengi ulufe ile cenk ettirdiği tevarihte masturdur. Bundan murad şu askere talimdir. Ama zaman görmemiş turfanda kibâr böylece tedbir ederler.

18 Rebiulevvel:

Bugün Kapuda meşveret olup ve humbaracı, lağımçı ocağı binasına mübaşeret sohbeti dermeyan olundukta Nu'man, cümlelerin hilâfına hareket edüp” bu bir müstahsen şey değildir, abesle iştigaldır” dedikte munazzımîn-i devlet¹⁸ “bey efendi bu ne asıl sözdür. Bu humbara iptida sizin reyniz iken şimdi böyle nükul hiffete hamlolunur mevaddan değil midir? “dediklerinde benim zamirim değil sizlere mümaşat edüp matlubunuz olduğu için ben dahi pesend eyledim idi. Lâkin nizam bulmayacağı bâhir, bulsa dahi faidesi otuz sene sonra zahir olacağı mülâhaza ile böylece cevap verildi demekle, humbara binasını teslim ve tasdik ve reylerini beğendirmeye ve hîn-i iktizada hilâfına kadir olmasunlar deyu cem eyledikleri ulema ve kibar hande zarurî ile mütebessim oldular; işte bugün hülâsa-i meşveret bu oldu.

20 Rebiulevvel:

Bugün Şeyhulislâm konağında meşveret olup Kapdan Paşayı dahi davet edüp müceddeden bina olunacak ocaklar (Humbaracı, Lağımçı ocakları) sohbeti açılıp Kapdan Paşaya, cenabınız ne dersiniz dediklerinde “ben bu fenni bilmem ve nîk ü bed dahi malumum değil. Beni yalnız memur olduğum hizmetde taksirat-i kesirem var iken sair umuru rey etmeye kudretim yoktur” deyu sükût eyledikte “kerem edin bu cümlelerin reyî ile devlet-i aliyyeye hizmet etmek lâzımdır, cenabınız dahi hatırımıza hutur eden reyî ifade buyurun” dediklerinde, benim belki bildiğim şimdiki halde devlet-i ebed müddet serhaddatı muhafaza ve düşmanı bir hatve beru götürmemeğe tedbir lâzımdır, şimdi bina olunacak ocaklar kahr ve galebe ile düşmanı zebun edüp kale muhasarasına nöbet geldikte lâzım. Bizde ise elyevm bu suret mefkut olmuştur deyu cevap verdikte Reis efendi dahi mümaşat edüp meclis öylece kaldıkta Abdullah Mola Efendi (Tatarcık) infial edüp üç seneden beri kışlalar binası memduh idi, bu mecliste mi fena oldu? deyu sükût edüp on gün kadar Kapuya gelmeyüp izhar-ı infial eyledi. Badehu naçar kışla kışla mahalli on bir keseye alınıp tathire bedi olundu. Netice taaddüd-i şürekâyı devlet riyasetin lezzetini selp eyleyüp âlem hayran izharı güç nükûl müşkil bir garip halet şimdi cümle ittifakı müstahsen olup öteden beru devlet-i aliyyede sahip devlet eylediği rey ve tedbir müstehcen oldu.

¹⁸ Darphane Nâzırı ve Valide sultan kethüdası Yusuf Ağa.

1207 Rebiulâhır 1 Cuma :

Kapdan Paşa hazretleri meşveret için bir gün evvel Kapuya davet olunup “inşallah yarın Cumadır varırım” deyu haber gönderüp bugün geldikte kalyoncu askerî nizamına dair kanun-ı cedid mazbatası kendisine kıraat olundukta Kapdan Paşa, inayet buyurdunuz mun-tazam asker güzel şey, lâkin kalyoncu kışlasını Gazi Hasan Paşa bina edip mükemmel tayin bağlamış iken cümlesi kat olunmuş. Akdeniz’den geleli mâhiye yedimden yedi bin beş yüz kuruş masraf ile güciyle idare ediyorum. Nizam-ı cedidden murad asker-i daimî ise şimdi murad-ı hümayun ise yarın akşama değin altı bin kalyoncu ile mürettep bir donanmacık çıkarmak mümkün ve bugünden sonra tayin verilmek muktazi olmakla bu maddeyi şimdi telhis edüp nizam verilmedikçe Divanhaneye gitmek ihtimalim yoktur, deyu ibram eyle-mekle tayinata nizam verüp badehu Divanhaneye gitti.

5 Rebiulâhır :

Bugün efendimiz tebdile teşrif edüp avdet buyurulduğu saat Kapuya hatt-ı hümayun irsal buyuruldu.

6 Rebiulâhır :

Bugün sadr-ıazam ve şeyhulislâm ve reisülkâtip ve kethüda-i sadr-ı âli ve çavuş başı ve defterdar efendi Topkapı’ya gelip arza girdiler. Culûs-ı hümayundan bugüne gelince cemi-i meşverette vesair dilediği evkatta huzur-u hümayuna dühûl eder iken Darphane emini Devlet Nazırı davet olunmadı. Hattâ sadr-ıazam hazretleri hatırdan çıkmış deyu tekrar telhis edip cevabında alessheer yazdığım hatt-ı hümayun mûcibince altı adamı getüresin deyu hat yazıldı. Siyak ve sibaka nazaran Yusuf ağa müsteskil olmak gerek. Hattâ üç mâh kadar oldu ki huzur-ı hümayuna dahil olmadı. Enderuna geldikçe sirkâtibine ve kâh Silâhdar ağaya yahut hazine kethüdasına gelip dışarıda enderuna hünkâra gider zann olunur.

7 Rebiulâhır :

Bugün Paşa kapısında azîm meşveret oldu, hattâ sadreyn (kazas-kerler) dahi mevcut idi. Alâ rivayetin ulema arpalıkları mirîden zabt ile sahibine darbhanelen akçesi verilmek hususuna dair ola. Yahut Yusuf Ağa’nın aleyhine olayahut nizam-ı cedid olarak bir maddeyi cümlesi

müzakere ve karar verildikte bedi olunacağı vakit Kapuda bir meşveret olup kibar ve ulema cem olup madde be madde ol nizam cümleye kıraat ve nik ü bedi ve faide ve zarar ayan ve beyan olup cümlesi ol mecliste kabul eyledikten sonra himmet edip iktizada reylerinin hilâfına bir ferd kalmayup cümlesine beğendirmek için ola.

Ama bir sikadan dahi menkul olduğu üzere gûya Valide Sultan ve Darphane umuru ve münzamlık cümlesi birden idare mümkün değil deyu kendisi (yani Yusuf Ağa) niyaz ve rica edip Valide Sultan ve darphane umurunu idare edip sair umur-ı devlete müdahale etmemeğe karar vermiş ola.

8 Rebiulâhır Cuma :

Bugün Kapdan Paşa kapuya geldikte kalyoncu askeri nizamına dair sohbet (müzakere) açıldıkta bilmünasebe hakikat bu sene sefer kapanmamış gibi mükemmel donanma âmâde buyurun. Zira Moskovlu, Françelu üzerine geleceği muhakkak olmakla üç, dört devletin himmetiyle âmâde kılınan küffar donanması bizim sulara inecektir, lamuhaleleh biz dahi külli donanma tertibine muhtacız deyu cevabı dikmiş.

Efendimiz mizaçsız oldu yâni soğuk almış.

10 Rebiulahır :

Bender tamirine kethuda yeri kâtibi irsal olundu. Güzel tamir eder.

11 Rebiulâhır :

Bugün yeni kârhaneye temel bırakıldı.

12 Rebiulâhır :

Elyevm bir havadisi muvahhaş şu veçhile zuhur eyledi ki Rusyalu da olan Battal Hüseyin Paşa yirmi bin miktarı İslâm zeyyinde asker ile Anapa'ya gelüp¹⁹ Yusuf Paşa firar eyledikte tekrar cem-i asker ile Canik Sancağına geçmek fikr-i fasidinde olduğudur. Suphanallah. Emirülhac ve ser asker olmuş vezir ibn vezir himaye-i

¹⁹ Canikli Hacı Ali Paşanın oğlu Battal Hüseyin Paşa, tehdit ile tayin edildiği Anapa'ya zorla giderek bin türlü desise ile 1205'de nihayet Rusya'ya firar etmişti. Tafsilât Cevdet Tarihi c. 5, s. 133 ilâ 149.

küffara dahıl düşüp seriuzzeval menasıb-ı dünya için ahiretini harap eyledi.

15 Rebiulâhır 1207:

Karahisarî Ahmed Paşa fevt şüd.

17 Rebiulâhır:

Kara Mahmud Paşa'nın akraba ve taallukatı kendisinden rugerdan olup cümlesi birden izin talep edüp kahrına ihtimam edeceklerini ve Rumeli valisinin dahi düNDAR suretinde İlbasan ve münasip olan mahalle değin gelmesini rica ederler.

19 Rebiulâhır:

Âmeden kabile-i hüccac maa Yesari Efendi ve hazinedar-ı harem Elmas Ağa ile kisve-i şerif gelüp hırka-i şerif odasında kebir sanduğa vaz olundu.

20 Rebiulâhır:

Ve yine bugün *Anapa*'dan tevarüd eden sefineler reislerinin nakline nazaran *Taman* tarafında Battal Hüseyin Paşa yirmi üç bin miktarı küffar ve İslâm üserası ve Tatar derbederleri ve kabail firarileri ile mükemmel mühimmat ve cephaneye ve top ile mürur ve mezkûr *Taman* adasına bir kale bina edüp anda meks etmeğe kıyam eylemiş, lâkin yirmi beş gün mukaddem Yusuf Paşa (sadr-ı sâbık) tarafından kaimesinde halinden şikâyet edüp bu tarafta leyl ve nehar mâlen ve canen hin-i iktizada sedd-isedid olmak üzere Anapa kalesini tamir ve termim vesair malzemenin cemiiyle say-ı mevfur olunup lâkin bazı mertebe-i vücupta olan mühimmat için Âsitâneye yazdığım kâğıtlarımın cümle hilafı zuhur ediyor. Lillah ve resulihî halime merhamet değil bu tarafta düşman ne hareket eylediği malûmları değil, hareket ve tedbiri küffarı vâkıf olduğum mertebe Âsitâneye yazsam yine Yusuf Paşa mugaleta ediyor deyu tekdirime himmet ederler, sair adam irsal edüp bu tarafın ahvalini kemahüve hakkuhu tashih eylesun deyu feryad eder. Hakikat *Hoca bey* ve *Prezen* ve *Özi* ve havali-i Kırım'da peyderpey küffar, donanma âmade etmekte olup hattâ sefer kapandığı gibi tersane emini Morevî Osman Efendi reyî ile ince donanma fûruht olunup hin-i iktizada cenge yaranları el altundan Moskov

maslahatgüzarı iştira ve tamir edüp adalar ve Âsitâne reayasından Moskov'a gidecek ne kadar kâfir var ise *Yeniköy*'de doldurup çıkıp gittiler. Güya düşmana kılıç satup kâr eyledik.

Ve Battal'ın Taman'da cem-i asker eylemesi güya Moskov'un reyî değil; hîn-i müsalehada vüzera vesair üsera ıtlak olundukta Battal Âsitâneye gelmeyüp *Taman*'da başına cem olan üsera ve kabail askeriyle mukim olmuş. Zannı galip Şahingiray gibi baharda vatan-ı aslîsi Canik sancağına geliverecektir.

27 Rebiulâhır:

Fransa üzerine evvel-i baharda düvel-i Avrupa ittifaken berren ve bahren hucuma karar verip elli sefine Felemenk, elli sefine İngiliz ve elli sefine Şved (İsveç) ile Moskov amâde edüp sair devletlerden dahi berren ianete karar vermişler ve Prusya kralı Paris'ten avdet edüp *Berlin*'e gelip Moskov ile tecavüzî ittifak edüp Leh umuruna müdahale etmek üzere Prusya kralı taahhüt eylemiş. Bu vakte gelince Prusya'dan mütevahlîş olan devletler şimdi Fransa diyarından magluben avdet eylediğinden mehabet-i kâfiranesine noksan terettüp eyleyüp bu hicabı dahi hazmettikten sonra sairleri gibi alışıp mağlubiyet ârı daimi adet makamına tenzil olur ve França pâdişahını cumhur paraladıkları haberi dahi zuhur eyledi ve İngilterelu dahi Françelunun serbestisine imrenüp derunlarında fitne hevesi zuhur eyledi ve Françelunun cumhur-ı cedidi devlet-i aliyyeye, muhsus iki kalyon ile elçi ve yirmi sekiz adet memalik-i İslâmiyede mukim olacak konsolos maan gelmek üzere olup mukaddema kâğıtları gelmiş idi.

Avrupa düveli lisanında Françe ahalisine mecanin itlak olunmakla devlet-i aliyyeden kralları yok Âsitâneye gelmeleri neye lâzım demek ile Françelu dahi biz bir alay ölüm eriyiz eğer devlet bize müsaade etmez ise bu kadar sinin dostluk, düşmanlığıa mübeddel olur. Eğer devleti aliyye bizim ile ittifak eder ise her nereye dilerlerse elli kalyon mühimmatıyla irsal ederiz. Eğer konsoloslarımızı ikametden nükûl olunur ise devleti aliyye ile dahi mukarredir deyu ifade eylediler.

Cemaziyelevvel 1207 Cuma 1:

Sultan Selim'e selâmlık şüd. Bosna serhadlusı bu kadar mahal küffara verilme de mahzur beyaniyle arz-ı mahzar ile rikâbe arzuhal verdiler. Cümlesi ahz olunup üç gün *Muhzur Ağa* da hapis olunup

gelen gidenlere biz hapis olmakla ne faide biz cümle ağzından geldik demeğe başlamakla beşi birden *Kavala*'ya nefolundu.

Atine voyvodası Hacı Ali Haseki on beş seneden ziyade *Atine*'ye hulul edüp kuvveti maliyesi olup ve mukataanın dahi sahibi olmakla reayanın malını ahz ve kabz ve peşin akçe vererek külli zapt idüp giderek halince Cebabireden olup Kahveci-başı-i sâbık Hüsameddin Paşa'ya külli intisabı cihetiyle bir kaç defa katline emir sadır olmuş iken afv ve ıtlak ve kâhı Esmâ Sultan sarayında pinhan olup sadr-ı esbak Gazi Hasan Paşa'nın kapdanlığında pençe-i nekbet girinden halâs olup zikri mürûr eylediği üzere sadr-ı sâbık Yusuf Paşa'nın ikinci sadaretinde Matharacı (Matracı)-zâde Halil Paşa ile ceng edüp bozmuş idi. Bu sebep ihtilâli mûcip bir halet ve sabıkları bahi hatırda olup bir defa dahi mukataası ref olunup bir sene kadar Âsî-tânede pinhan olup bâdehu Gazi Hasan Paşa fevt olduktan Hüsâ-m Paşa ricasıyla mukataası verilip kemakân *Atina*'ya varmış idi. Yine tek durmayup etmediği kalmadı, bu defa Halil Paşa ile zuhur eden nâbeca hareketi sebebiyle yine firar ve Âsî-tâneye gelüp karar etmiş idi. Yine tek durmayup haseki ağalığa amel etmekle Bostancı başı Cuma günü selâmlıktan gelirken sandalda nefyini efendimize söyleyüp izin alıp *Kıbrıs*'a nef'i ferman olundu.

Cemaziyelevvel 4:

Bugün haylice kar yağdı.

Cemaziyelevvel 5:

Bu gece efendimiz Topkapı'da eğlenüp tavşanlar (çengi ve köçek adalı güzel Rum oğlanları) oynayup ve frenk sazendeleri tebdil suretinde gelüb üçer, beşer fasıl eylediler.

Cemaziyelevvel 6:

Bugün Kapdan Paşaya akdolunan Esmâ Sultan'ın (I. Abdülhamid'in kızı) cihaz alayı, *Alay Köşkün*'den mürûr eyledi. Üç bin vukiyye (eski okka) simden musanna düzoğlu kârı avan-i latif ve tel kafes derununda mücevherat ve iki katar hazine ve arabalar ile cihaz, teşrifat üzere irsal olundu ve şevketlû efendimiz biniş ile *Alay Köşkün*'den temaşa buyurdular. Çuhadar ağa, inşallah efendimizin dahi nice surlarını temaşa ederiz dedikte ah olsa da ben görmezsem dahi görmiyeyim buyurdular.

Cemaziyelevvel 7:

Bugün dahi *Alay Köşkü*'ne biniş ve gelin alayı dahi temaşa olundu. Sadr-ıazam alay köşkü mukabiline geldikte kafes küşade olundukda sadr-ıazam şeyhulislâm at üzerinde selâmlayup çavuşlar alkışlardı ve Nahiller selâmlayup beş zirâ sim dahi selâmlayup gitti.

Cemaziyelevvel 8 Cuma:

Bugün şevketlû efendimiz Ayasofya'ya selâmlık edüp alessesher solak ve peyk ile teşrifat üzere Valide Sultan gelüp sultanın (Esmâ Sultan) sarayına teşrif buyurdu. Efendimiz dahi camie teşrif edecek zaman solak, peyk gelüp efendimiz ile namaz kılıp paçaya (düğün paçası) varıldı. Hikmet-i huda damad paşa hin-i sabavetinden beru müptelâ olduğu zatürree gereği gibi bu gece dahi incidüp harekete mecali kalmamış iken yine gayret edüp bican gibi hareket edüp Sultanı aliyetüşşan dahi arabadan huruçda istifra (gaseyan) etmekle yirmi dakika kadar tevekkuf olunmakla âdeti şehri üzere kibar-ı sitte haremi ve selatiyn cümlesi arabalariyle halka var cem olup bu haleti temaşada olmaları ve sultanın istifrası ve paşanın vekarı bir kat dahi hastalığma bâis olmuş idi, hele izhar-ı bîmarî etmeyüp efendimizi istikbal eyledi ve resm icra kılındı. Avdette efendimize mükemmel takım ile bir misli nadir at çekti ve sultan dahi bir huma sorguç hediye verdi ve efendimiz iptida takım ile odaya teşrif ve cümlemizin yanında has odabaşı yediyle gügez çuhaya duhte erkân kürk giydirdi ve enderun agavatına rütbelerince paşa tarafından birar saat verildi.

10 Cemaziyelevvel:

Sâbık Veznedar-başı . . . . ağa kaftan ağası oldu.

11 Cemaziyelevvel:

Bugün sâbık *Uskomru* (قلعة تسمه Kıla-ı Tis'a) muhafızı Mehdi Numan Bey İsmail kalesi bina emini nasbolundu, tahlis-i giribana çok çare aradı, hattâ Kapdan Paşaya varup afvını talep eyledikte darp-haneden aynı nakit akçe verilir iken niçin nükül etmeli şimdi beni gönderseler giderim cevab-i müskitini alup *Paşakapısı*'nda ilbas-ı hil'at kılındı.

12 Cemaziyelevvel 1207:

Bugün divân olup bir kıst rumî kese olarak iki bin beş yüz kırk sekiz kese ve yirmi dokuz bin kese akçe ile kula tevzi kılındı. Kadı askeran ve vüzera arza girdiler.

13 Cemaziyelevvel 1207:

Françalı Âsitânedede olan elçisi (Şovazöl Gobiye) can havfine düşüp mamelekini fûruht ve Moskov bayrağına dahil olmuş iken Âsitânedede ikamete vesvese edüp Leh'de ikamet izini ve hududa değin iktiza eden evamir itasını rica eyleyüp devlet-i aliyye dahi müsaade ve harcırah dahi ihsan etmekle bugün kalkıp gitti.

15 Cemaziyelevvel Cuma:

Hasan Çavuşoğlu ve oğlu ikisi maan²⁰ Âsitâneye ihzaren gelmiş idi. Bu gece furunda (bostancı ocağında) katl ve doksan yaşında kendisi ve elli beş yaşında evlâdiyle maan yan yana kelleleri vaz olundu.

17 Cemaziyelevvel:

Valide Sultan Bostan iskelesinde (Eyüpde Türbesi civarında) türbe ve imaret ve medrese binasına ve bu hayratın camii dahi Sütlice'de bina olunan.

18 Cemaziyelevvel:

Bugün sefine cengi (manevra) oldu. Ve kapudâne ve liman reisi sefineleri ceng eyledi.

Ağa bağçesine rikâb oldu. İsmail'e müceddeden bina olunacak kalenin resmi dahi paşa tarafından geldi. Ve üç mahalle kal'e misal üç anbar beş yüz bin kuruşa keşf olunup İngilterelu mühendise mahiye bin beş yüz kuruş tayin olunup hatt-ı hümayun ferman sureti ve eski kayıtlar ve emsal yoklamamak ve asra göre revaciyle ihtimam olunmak emrolundu. *Bender* ve *İsmail* ve *Anaşa* dahi bina olunmasına küllî ihtimam olunur oldu.

²⁰ ...” Bu esnada bir hayli vakitten beru Menteşe (Muğla) sancağına mu-sallat olarak evamir-i devlet-i aliyyeye imtisalden rugerdan olan Hasan Çavuş oğlu Hacı Bekir ve oğlu Ömer üzerlerine Anadolu valisi Ali Paşa hareket birle ikisini dahi tutup Dersaadete irsal etmekle vürutlarında idam ve izaleleriyle şer ve mazaratları def kılınmıştır. (Cevdet Tarihi c. 8, s. 78).